

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

מטות

זהר המבואר
הקָתֵר וְהַקְבוֹד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

מטות

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א
שְׁמַעְתִּי גַם כֵּן מֵאֲבִי אֲדוֹנֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי זצ"ל, שְׁהִיָּה בִּימֵי
הַרֵב יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם זי"ע צְדִיק אֶחָד שְׂרָצָה לְהִבְיֵא הַגְּאֻלָּה
עַל יְדֵי הַתְּעוֹרְרוֹת גְּבוּרוֹת וְדִינִים עַל הַרְשָׁעִים, וְאָמַר לוֹ הַרֵב
יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם זי"ע, שְׂבָאִיזָה כַח יְצִיל הַיִּשְׂרָאֵל מִהַגְּבוּרוֹת
וְהַדִּינִים שְׁלֵא יִשְׁלֹטוּ גַם עֲלֵיהֶם, וְהִנֵּנוּ שְׁהִיּוּ הַרְבֵּה מִיִּשְׂרָאֵל
נְדָחִים וְנוֹפְלִים חֵס וְשְׁלוֹם, וּבְעִבּוֹר שְׂשֻׁכַח מִהַצֵּלָת יִשְׂרָאֵל
נֶעֱבַשׁ מִמְרוֹמִים

(דברי אלימלך - מטות)

אוצר פניני החסידות

- רזא דעובדא | בכל שנה בימים אלו מתעוררת רחמנות עצומה מאת הבורא יתברך על בניו אהוביו
- פרי צדיק | לכל פרשה שיכות לשבת בה נקראת
- אמרי נעם | הגלות היא ירידה לצורך עליה - ברישא חשוכא והדר נהורא
- ב אור הגנוז לצדיקים | על האדם להכיר בכך שכל פלו רק אלקותו יתברך
- ג קרוב העני | זה הדבר אשר צוה ה' - על כל דבר יש לומר 'הנני עושה זאת לכבוד שמו יתברך'
- ג לקוטי תורה | על האדם להשריש בקרבו מדרגת 'קדש עצמך במותר לך'
- ד זכותא דאברהם | 'וימסרו' - בעלי המלחמה לא הרחיבו עז בנפשם לומר שהם ראויים לכך
- ד אהל ישכר | באור דברי רש"י 'להודיעך שבחן של רועי ישראל'
- ה זרע קדש | המלצת זכות שלא ילקחו בני ישראל לצבא בעל כרחם
- ה לקוטי תורה | החלוק בין נעשה אדם 'בצלמנו' וכדמותנו
- ה פתחי חותם | מי שאינו שומר פיו מדבורים אסורים תורתו נמאסת ותפלתו תועבה
- ו גני המלך | על ידי שמירת הקרית מכניעים את כל השונאים
- ז נעם מגדים | על עם ישראל בצאתם למלחמה לסמוך אף ורק על הבורא יתברך ותשועתו ולא על כלי המלחמה
- ח מהרי"ד בעלזא | דברי המב"ם ששקבי הלוחות היו גם כן פארוו היצא למלחמה
- ח קול יעקב | דייק הלשון הפאים למלחמה - הלא כבר שבו
- י מחשוף הלבן | ששה סדרי משנה הם תקון לאדם
- י תורת אבות | הפשוטים לא חקו את בעלי המדרגה
- י עטרת ישועה | כאשר יזכר התקופה שהיתה קשה לו בפרנסתו יתן צדקה ויזכה לעשירות
- י תורת היהודי הקדוש | מעשה מרבי פרץ תלמיד היהודי הקדוש מפרשיטא | בני גד ובני ראובן היו דבקים במשה רבנו ולא רצו להפרד ממנו
- יב לב שמחה | התמיהה כיצד ענו בני גד ובני ראובן לתוכחת משה רבנו
- יג שיח שרפי קדש | יש לעשות עקר ממה שהוא עקר באמת ולא מהשפל
- יג מחשוף הלבן | אפן התשובה המעלה על חטאי האדם
- טו לקוטי שיחות | 'ראש חדש מנחם אב ביום הששי' - הנחמה כאלף הששי
- טו מעטה נפתלי | גנת החרוב צוה הקב"ה ליהימה ללחש באוני גדולי הדור שבעצם ענו החרוב גמזים רחמי יתברך

אוצרות גאוני הדורות

- טז משנת רבי אליעזר | אף אדם חשוב שזדר צריך ללכת אל החכם להתיר נדרו
- יז ברייתו יעקב | מדרגתם של בני עליה שדברי הרשות נחשבים בעיניהם פאסור
- יז ויאמר עזרא | פרעון הנדר בתוך לי"א שעות
- יז בן מכבד אב | הנודר לעלוי נפש המת אין הנשמה יכולה לעלות למעלה עד שיפרע הנדר
- יח טירת סוף | הנודר בשעת צרה ונענה מחיב לקיים את נדרו
- יח מצא חיים | מצוה לנדר כדי להזדרז בקיום המצות
- יח לוח ארז | כפרת העון שרצתה האשה לכפר על ידי ענוי נפשה
- יט דברי תורה | קיים נדרי האשה תלוי באב או בבעל
- יט קהלת משה | נקמת משה במדן על ידי גידעון שהיה ניצוץ מנשמתו
- כ אדרת אליהו | טהרת הנפש על ידי הדמעות
- כ גבורות שלמה | מעט צדקה מתוך עמל ויגיעה נחשבת כנתינה מרבה
- כ בן גרני | הסתייג בני גד וראובן טעמים האמתי שרצו לנחל את עבר הנידון מאחר שמישה יקבר בחלקם
- כב דברי גאונים | השתדלות שמירה על פי דרך הטבע ועל פי נס
- כב משך חכמה | כיון שהשכינה דברה מתוך גרונו של משה הצר להתנות עם בני גד וראובן ככל משפטי התנאים
- כג חמדת ישראל | כשישראל באחדות הם מנצחים במלחמותיהם
- כג זרע אהרן | הפרשת מכס מאנשי המלחמה לאלעזר רק מהמיימים שיש בהם מתנות כהנה
- כד משך חכמה | הפרשת מחצית העדה ללוים מפיו על שאינו מינו
- כד אונים לתורה | הבהמות שלא נתנו לאלעזר הבהן מחמת מעוטים נתנו ללוים
- כה מעשי צדיקים | הארה חסידית מן הפרשה
- לג ספרי ויהלום | עם פרוש הכתר והכבוד
- לז זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת מטות

לאדם לעשות גדרים וסגנים להתגבר על יצרו ולתקן את ביהמ"ק הפרטי שלו

ובודאי יש שיכות לסדר זה – בה מזכר עגנן הגדרים – שקורין אותה תמיד בין המצרים, כדי שיתן כל פרט נפש על לבו מאמר חז"ל (מדרש שו"ט קלו) כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו.

הינו שכל פרט נפש מישראל נצרך לו לבנות בית המקדש במדות ימיו, והינו לתקן בנפשו הקלוקל שגרום לזה המעבב בגין בית המקדש, וכמו שגאמר (יהושע כ"ו) 'המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה'.

וזה ידוע שבהמקום הזה שגאמר 'עד היום הזה' משמעו שכל ימות העולם הזה הוא נוהג עד לעתיד שיהיה גמר התקון וכו', וממילא נצרך כל פרט לעשות גדרים וסגנים בעצמו להתגבר על יצרו, כנאמר בפרשה זו:

אמרי נעם

בני מאיר מדן יקוב זיע"א

הגלות היא ירידה לצרף עליה – ברישא חשוכא והדר נהורא

בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם (לב כד). על פי מה שפרשתי הכתוב אם לא תדעי לך כו' צאי לך בעקבי הצאן' (שה"ש א ח), כי מתחלה (פסוק ז שם) נאמר 'איכה תרעה כו' בצעהרים', שמתאונן על הגלות כפרוש רש"י ז"ל שם.

ואמנם ידוע שהגלות הוא לצרף עליות ישראל, והוא בכחינת ירידה לצרף עליה, על דרך 'יחיה ערב ויהי בקר' (בראשית

שיכות פרשת מטות לבין המצרים

רזא דעובדא

בני אליעזר זאב מקנטשטיניף זיע"א
בכל שנה בימים אלו מתעוררת רחמנות עצומה מאת הבורא יתברך על בניו אהוביו

המשיל רבנו הקדוש במליצה לעגנן שבימי המצרים עדן רעוא ורצון הוא, לאחד שאלבו נשבר בקרבו על ידי שפמה מבניו נלקחו מאתו בחייו רחמנא לצלן, יחס לכבו בקרבו על בניו הנותרים והנשארים לפליטה, ומה מאד גדלה אהבתו אליהם, ומרחם עליהם בכל לכבו מאד מאד פידוע השם ירחם.

בדרך זה, כשנתעורר זמן השבר והאסון הנורא שפקד את ישראל קדושים, שנקראים בגנים למקום, בעתים שנהרגו אלף אלפי אלפים מישראל רחמנא לצלן, וחרבן בית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן, ונשארו רק מעוטא דמעוטא מבניו ישראל קדושים.

לכן בכל שנה, כשנתעורר זמן זה, נתעורר מאד רחמנותו ואהבתו של הקדוש ברוך הוא על ישראל בכל עגניהם וחספציהם (בין המצרים):

פרי צדיק

בני צדוק הכהן מלובלין זיע"א
לכל פרשה שיכות לשבת בה נקראת כל פרשה שקורין בכל שבת יש לו שיכות ועגנן מיוחד לאותו שבת שחל בו, וכן נאמר בנביאים בישעיה (סו כג) 'מדי שבת בשבתו'.

פרשת מטות נקראת בין המצרים – להורות

שִׁישְׁרָה עָלָיו אֱלֹהוֹת, אֲנִי עֹקֵר הַכֹּל שִׁידַע וְיָבִין שְׂאִין בּוֹ אֵלָא הָאֱלֹהוֹת, וְאָז יֵשׁ הַכְּנָה שִׁישְׁרָה עָלָיו אֱלֹהוֹת, אֲנִי עֹקֵר הַכֹּל שִׁידַע וְיָבִין שְׂאִין בּוֹ אֵלָא הָאֱלֹהוֹת, וְאָז יֵשׁ הַכְּנָה שִׁישְׁרָה עָלָיו אֱלֹהוֹת בְּשָׁחוּשׁב אֶת עֲצָמוֹ לְאִין.

משל לשט בעמק הים

ומשל למה הדבר דומה, למי ששט בעמקי הים ללקט פנינים ומרגליות, שאז נדא צריך לזהר שלא יהיה נחנק על ידי המים כשִׁיפְסֵק הַנְּשִׁימָה פְּנֹדַע, ועוד שִׁיזְדַּרְזוּ מֵאֵד לַחֲפֵשׁ וְלִלְקֹט מֵרְגָלִיּוֹת, כי אם ישב שם בטל ולא ילקט נמצא כל טרחתו הוא לריק.

חמשים שערי בינה הם משל לים והאדם הוא מיורדי הים ועליו ללקט פנינים ומרגליות

והנה יש ללמד עבודת הבורא מזה המשל, כי הקדוש ברוך הוא ברא הים הנה, שהם חמשים שערי בינה שנגבראו בעולם, כדי שבגיי אדם שהם ישראל ונשמותיהם יורדי הים באניות של הגוף ילקטו ממנו פנינים ומרגליות – שהם אותיות התורה ומצות וברורין מדומם צומח חי מדבר בשעת אכילה.

ונאמר 'יורדי הים באניות כו' המה ראוי מצעשי ה' ונפלאותיו במצולה' (תהלים קז ב), כי גם חמשים שערי בינה שנגבראו בעולם כמו ים גימטריא נ'.

כאשר האדם מקים מצוה או עוסק בדבר שבקדשה כלו גנוז באלקות ונמשל ללוקט מרגליות

והנה אם עומד אדם לעשות מצוה או לעסק בתורה או בתפלה, ירמוז שכלו גנוז באור האלהות, כמו שנאמר 'ישב בסתר עליון' (שם צא א) דאור אין סוף, על ידי זה יזכה 'בצל שדי יתלונן', וילקט מרגליות שהם דבורים בקדשה, ושאין הוא המדבר כי אם החיות מהאלהות שבתוכו הוא המדבר בו וכו'.

א ה) ברישא חשוכא והדר נהורא, ואמרין בגמרא (שבת עז:) מפני מה עזי מסגי ברישא כבירתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא. וזה שמשׁיב הכתוב 'אם לא תדעי כו' מפני מה אנו בגלות, 'צאי לך בעקבי הצאן' דעזי מסגי ברישא פנ"ל והוא ירידה לצרף עליה פנ"ל.

בין המצרים הם ימי קטנות כדי להניע אחר כך לעליה והתעוררות

וזהו ענין בכ"א יום של בין המצרים שהוא יומי דקטנות בבחינת שנה, ואחר כך הוא בבחינת 'עורו ישנים מתרדמתכם' (רמב"ם תשובה פ"א ה"ד) להתעורר מהשנה, והוא בבחינת ברישא חשוכא והדר נהורא פנ"ל.

קריאת פרשת ואתחנן אחר ימי בין המצרים היא בחינת התעוררות מהירדה

וזהו שאמרו ז"ל שנת עצרת ערכה (שהש"ר א נז), שהיה גם כן בבחינת ירידה לצרף עליה שיהיה להן מחין חדשים לעורר מבחינת שנה, ועל כן קורין אחר ימי המצרים פרשת ואתחנן שבו קבלת התורה בבחינת התעוררות מהשנה שהיה בימי המצרים.

באור הפסוק על דרך זה

וזהו בנו לכם היגו שתתבוננו, ערים לטפכם היגו יומי דקטנות המרמוז ב'טפכם' שיתעוררו מבחינת השנה שבהם, וזהו 'ערים' מלשון 'עורו ישנים פנ"ל, והראיה וגדרת לצנאכם דעזי מסגי ברישא מטעם זה פנ"ל:

גלוי אלקותו יתברך

אור הגנוז לצדיקים

נבי אהרן מזעליחוב זיע"א

על האדם להכיר בכך שכל כלו רק אלקותו יתברך

מהבעל שם טוב ז"ל, האדם פשוטה

באור הפסוק על דרך הנ"ל

וְזָהוּ שְׁנֵאמַר וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רֵאשֵׁי הַמַּטּוֹת לֵאמֹר, פְּרוּשׁ לְלַמְדֵם זֶה הַשְּׂכָל, זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', פְּרוּשׁ פְּנ"ל שִׁיחָה אָדָם מִקֶּשֶׁר וּמֵיחָד בְּאוֹר אֱלֹהִים כְּשֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמִצּוֹת.

שִׁיחָה דְּבוּרוֹ כְּאֵלוֹ שְׂכִינָה מְדַבֶּרֶת מֵתוֹךְ גְּרוֹנוֹ (ראה זוהר ח"ג ריט), וּכְאֵלוֹ אֵין הוּא הַמְדַבֵּר הַדְּבוּרִים כִּי אִם הַשְּׂכִינָה עוֹלָם הַדְּבוּר מְדַבֵּר בוֹ, וְכִמוֹ מֹשֶׁה רַבְּנוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שִׁיחָה שְׂכִינָה מְדַבֶּרֶת מֵתוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁהִכֵּל הִיא עַל יְדֵי דְבֻקָּתוֹ פְּנ"ל וְכו'.

נֶדֶר – פְּרוּשׁ נ' דָּר, יְחֻשָׁב כְּאֵלוֹ דָּר בְּנוֹן שְׁעָרֵי בֵּינָה שְׂגִימֵטְרֵא יָם, וּכְאֵלוֹ כְּלוֹ גְנוּז בְּאוֹר אֱלֹהוֹת שְׁנִמְשָׁל כְּמִים לִים מְכֻסִּים (ישעיה יא ט), וְכִמְשָׁל הַטֶּפֶה שֶׁנִּפְלָה לִים הַגְּדוּל, אוֹ מִי שֶׁשָּׁטַט בֵּינֵם לְלֶקֶט פְּנִינִים. וְזָהוּ שְׁנֵאמַר נֶדֶר לָהּ, כְּאֵלוֹ דָּר בְּנִי שְׁעָרֵי בֵּינָה שְׁהֵם שְׂיָכִים לָהּ וּכְאֵלוֹ כְּלוֹ גְנוּז בְּאוֹר אֱלֹהוֹת.

קִרְבֵּן הַעֲנִי

רבי יעקב קטינא זיע"א

זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' – עַל כֹּל דְּבַר יֵשׁ לִזְמַר 'הַנְּנִי עוֹשֶׂה זֹאת לְכַבּוֹד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ'

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל רֵאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'. פְּרוּשׁ שְׂצוּהָ לְרֵאשֵׁי הַמַּטּוֹת שִׁילְמָדוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּל אֶחָד אֶת בְּנֵי שְׁבֵטוֹ לִזְמַר עַל כֹּל דְּבָר שֶׁעָשָׂה – זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', פְּרוּשׁ, הַנְּנִי עוֹשֶׂה זֹאת לְכַבּוֹד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ.

עֲשֵׂת הַדְּבָרִים הַנִּשְׁמִיִּים לְשֵׁם שְׁמַיִם

וַאֲכָלוּ בְּדְבָרִים הַנִּשְׁמִיִּים, כְּגוֹן אֲכִילָה וּשְׂחִיחָה מִקָּח וּמִמְכָר, הַכֹּל יַעֲשֶׂה לְשֵׁם שְׁמַיִם, כְּדֹאֵיתָא בְּשִׁלְחַן עֲרוּף אֲרַח חַיִּים (סימן רלא),

וְכֹדֵאֵיתָא בְּחֻבַּת הַלְּכָבוֹת שְׂאִין בְּכֹל מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם דְּבַר שֶׁל רְשׁוֹת רַק אוֹ מִצְוָה אוֹ עֲבָרָה.

'חֵי אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ – כָּל חַיּוּתֵי הִיא שִׁימְלֵא כְבוֹד ה' בְּכָל הָאָרֶץ

וְעַל זֶה נֹאמַר 'וְאוֹלָם חֵי אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ' (במדבר יד כא), עֵינֵי רִשְׁיִי דְדַחֲקִי טוֹכָא עַל פִּי הַפְּשׁוּט, וְלִפִּי הַנ"ל הֵכִי פְרוּשׁוֹ, 'חֵי אֲנִי', כָּל הַחַיּוּת שְׁלֵי וְכָל שֶׁשְׁעוּעִין דִּילִי – רַק וַיִּמְלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ, פְּרוּשׁ שֶׁמַּעֲשֵׂי שֶׁל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ יִהְיוּ רַק לְמַעַן כְּבוֹד ה'.

לְקוּטֵי תוֹרָה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

עַל הָאָדָם לְהַשְׂרִישׁ בְּקַבְּרוֹ מִדְּרַגַּת 'קֹדֶשׁ עַצְמָךְ בְּמַתָּר לך'

אִישׁ כִּי יֵדֵר נֶדֶר וְגו' (ל א) עַד שִׁיחֵר בְּדְבַר הַנְּדוּר. הַעֲנֵנְךָ, פִּי הִנֵּה נְדָרִים סִיג לְפָרִישׁוֹת (אבות פ"ג מ"א). וְהִנֵּה פְרִישׁוֹת הוּא לְהִיּוֹת קֹדֶשׁ אֶת עַצְמָךְ בְּמַתָּר לך, וְכִדֵּי לְהִיּוֹת מְדַרְגָּה זוֹ נְטוּעָה וְקַבּוּעָה בְּלִבּוֹ בְּאַמְתָּ לְאַמְתּוֹ צְרִיף לַעֲשׂוֹת עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ.

יִתְבוּן שֶׁהַחֲפֵץ הַנִּשְׁמִי בִּשְׂרֵשׁוֹ גְבוּהַ מִמְּנוֹ וְאִיךְ יִרְדּוּ מִמְּדְרַגְתּוֹ

דְּהִינּוּ שִׁשְׁפִּיל עֲצָמוֹ – אִיךְ הַדְּבָר שְׂרוּעָה לְפָרֵשׁ מִמְּנוֹ, כְּגוֹן הַנּוֹדֵר מִן הַבְּשָׂר כּו', שֶׁהַבְּשָׂר וְכִיּוּצָא בּוֹ הוּא גְבוּהַ מִמְּנוֹ בְּמַעֲלָה בִּשְׂרֵשׁוֹ, שֶׁשְׂרֵשׁוֹ גְבוּהַ מְאֹד נַעֲלָה מִבְּחִינַת וּמְדַרְגּוֹת הָאָדָם, אֲלֵא שֶׁבְּשִׁבְיַת הַכֹּלִים נִפְלוּ לְמִטָּה מִטָּה מִן הָאָדָם בְּדוּמָם צוּמַח חֵי.

אֲכָל מִכָּל מְקוֹם הָרִי יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן וּמַעֲלָה שֶׁמִּתְחַיֶּה אֶת הָאָדָם, וְהָאָדָם צְרִיף לוֹ וְהַמְּאָכֵל אֵינוֹ צְרִיף לְהָאָדָם. וְאִי לְזֹאת אֵינוֹ

הקדושים, ו'ימסרו' שנמסרו על פרחן. ושאל, אחרי שצדיקים היו מדוע לא הלכו מרצונם לנקם נקמת ה'.

ותרין, כי לנקם נקמת ה' היו צריכים שלא כונו בשעת הנקמה ממדין לשום נגיעה עצמיות, כי אם לנקם נקמת ה' שיהיה נקמה מדיני נגיעה.

והחלוצי צבא להמלחמה היו צדיקים וקדושים בעלי מדרגות גבוהים, ודרך הצדיקים האמתיים לא נחשבים בעיני עצמם למאומה, ותמיד הם יראים בעבודתם בקדוש שאינו עבודה נקיה לה'.

ולכן לא רצו לקבל על עצמם עבודת קדושה כזו על עצמם. אף בטח ירד בת קול מהשמים לקבל צדיקים הללו, ואם כן נמסרו על פרחן:

אהל ישכר

רבי ישכר דב מוואלברגא

באר דברי רש"י 'להודיעך שבחן של רועי ישראל'

וימסרו מאלפי ישראל. פרש רש"י ז"ל 'להודיעך שבחן של רועי ישראל'. וכי שבח רועי ישראל הוא, הרי זה שבחם של ישראל.

אך הפננה היא, שכל זה נעשה בכחם של רועי ישראל שהתדירו בהמוגי העם רוח של יראה, ושבחן של רועי ישראל הוא, כי בעוד שבתחלה אמר עוד מעט וסקלוני, הרי קדם פטירתו ו'ימסרו מאלפי ישראל', שמסרו נפשם עבורו, וזהו 'להודיעך שבחן של רועי ישראל':

ראוי להורידו כל כף בגשמיות להיות נהנה ממנו למלאות תאוות גופו ולהיות בזוללי בשר וסובאי יין, כי אם להרחיב דעתו לה'.

וכן דרך הנודרים לשם שמים, הוא מפני שרואים ירדתם מן הדבר שנודרים ממנו שהדבר שהוא גורם להם ירידה והטיה מאחרי ה', והינו אחר שמורידים הדבר שהוא לגשמיות ממילא ממשיך ומוריד גם את הגוף האדם אחרי. אבל באמת צריך לראות בשרשו איך ששרשו גבוה מאד נעלה. ועל ידי זה פרש ממנו.

הנודר מתפס הנדר כעולה וקרבן וממשיך קדשה עליונה משרש החיים העליונים

ולכן צריך הנודר לומר הרי זה כעולה וקרבן. שהן קדוש ודבר הנדור ומפרש בשרשו הגבוה למעלה, וכמו שנאמר כי יפליא לנדר, לשון מפלא ומכסה, כאלו נודר בחיי המלך ששרשם הם חיים העליונים מבחינת סובב כל עלמין, ומשם נשתלשלו כל בחינת אורות המקיפים שבעולמות עליונים וגם למטה באדם התחתון בבחינת הכל ודבור היוצא מהפה כידוע ליודעי חן.

וזהו 'דבר הנדור', שמקדיש הקרבן ואמר הרי זה עולה או שלמים – להמשיך בפיו קדושה עליונה מבחינת סובב כל עלמין מקור כל הקדושות, וגם הנודרים שהן קונמות הן הקדוש פדאיתא בגמרא:

וימסרו – בעל פרחן

זכיתא דאברהם

רבי אברהם מפוריסוב זיע"א

'וימסרו' – בעלי המלחמה לא הרהיבו עז בנפשם לומר שהם ראויים לכך

וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא (לא ה). אמרו חז"ל

בדבר, על כן ראוי שגם עתה יליץ ישר שלא יקחו חס ושלוש אותנו לבעלי מלחמות בעל פרחן, רק אדרבא ישפע עלינו כל מיני טובות ישועות ונחמות:

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א
המלצת זכות שלא ילקחו בני ישראל לצבא בעל כרחם

מצינו שבכל המלחמות הלכו ישראל ברצון, רק במלחמת מדן נאמר 'וימסרו' – בעל פרחן, לפי שידעו שמייתת משה תלוי

פרשת מטות

נביאים וכתובים הלכות ואגדות, יהיה זה הדבר עצמו שנאמר מאז ומקדם.

וידבר משה אל ראשי המטות לכני ישראל
לאמר זה הדבר גו' (ל ב)

כמו שנאמר 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצורך היום כו' ודברת בם כו' (דברים ו ז) – שהדברים האלה עצמם שאמר משה באותו יום יהיו אצלך ודברת בם עצמם.

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

החלוק בין נעשה אדם 'בצלמנו' וכדמותנו **אמרו** רז"ל (ספרי מטות א) שכל הנביאים נתנבאו ב'כה', נוסף עליהם משה שנתנבא ב'זה' כו'. והענין, דכתיב 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו' (בראשית א כו), 'כדמותנו' הוא בחינת ממלא כל עלמין, דכ"ף הדמיון כמו הדמות כו', מה שאין כן 'בצלמנו' הוא בחינת גלוי עצמותו יתברך ממש כבכול.

לפי שעל ידי בחינת רעותא דליבא נמשך בחינה מה שלמעלה מבחינת עלמין, ושם הוא למעלה מן הזמן, ושם היה בחינת נבואתו של משה שהוא היה בחינת קדש העליון למעלה מבחינת עלמין. ולכן אמרו רז"ל שהיה פרוש מן האשה מה שאין כן כל הנביאים כו':

על ידי רעותא דליבא מתעורר גלוי עצמותו יתברך מלמעלה מבחינת ההתלבשות

והנה על ידי רעותא דליבא למעלה מבחינת כח הנפש, נעשה על ידי זה אתערותא דלעלא גלוי בחינת עצמותו יתברך למעלה מבחינת עלמין, מה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין. וכמו שנאמר 'ואשם דברי בפיד' (ישעיה נא טז), דברי ממש.

איש כי ידו נדר לה' או השבע שבועה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו (ל ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

מי שאינו שומר פיו מדבורים אסורים תורתו נמאסת ותפלתו תועבה

למה אמר לא יחל דברו, בא לרמוז, דהנה האדם עוסק בתורה ומתפלל, ונודר

באור 'לאמר זה הדבר'

והינו 'לאמר זה הדבר כו', דהינו באמירת כל אחד ואחד פרשה שבתורה או

שמר מצרות נפשו', בא לרמוז על זה, דהרועה שתתקבל תפלתו ותורתו צריך לשמר פיו מבחויץ, שאם טמא פיו, תפלתו ותורתו תועבה.

והנה מצינו שהתפלה נקראת 'נפש' בגמרא (ברכות ה:), כמו שאמרו (שם) על 'טרף נפשו באפו' (איוב יח ד), שכל מי שאינו ממתין לחברו לגמר תפלתו, טורפין לו תפלתו בפניו, שגאמר 'טרף נפשו באפו', ומד[ה]תפלה נקראת 'נפש' גם התורה תקרא 'נפש', דהכל דבר אחד, ולפי האמת הם שראויים לקרא 'נפש', שהם נפש ותני האדם.

וזהו שאמר 'שמר פיו ולשונו', דהינו מי ש'שומר פיו ולשונו' פראוי ואין בפיו שקר ולשון פרמית ואינו מדבר דברים בטלים, זה 'שמר מצרות נפשו', 'נפשו' היא תורתו ותפלתו, שומרה שלא תהיה נדחית, דזה תלוי בזה פאמור למעלה:

וידבר משה אל העם לאמר החליצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדון לתת נקמת ה' במדון (לא א)

גנזי המלך

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

על ידי שמירת הברית מכניעים את כל השונאים

על ידי שמירת הברית פראוי יכנעו כל השונאים והמקטרגים, ובזה היו ישראל נוצחים במלחמה או נופלים. ולזה רמזו (תהלים מה ד) 'תגור תרבה על גרף גבור', דדרשו רבותינו ז"ל (תנחומא לך לך יח) על הברית.

והברית הוא תחת הירך, כמו שאמר אברהם אבינו עליו השלום (בראשית כד ב) 'שים נא ירך תחת ירכי' הוא הברית. וזהו 'תגור תרבה', אם רצית לחגר חרב ולהלחם עם

גדרים ונשבע שבועות לקים מצות ה', והנה אם אינו שומר עצמו בשוק במשא ובמתנו ובדבורו באמת ובאמונה, שוא שקד שומר, לחנם כל תורתו ותפלתו.

דצריכה המנחה פלי טהור שבו תקרב לה', ואם הפלי שבו המנחה הוא טמא, שניהם נדחין, והפלי שבו מקריבים המנחה הוא הפה, ואם מטמאו בחויץ בדברים אשר לא טובים ומכל שכן דברי שקר ומרמה, בודאי תורתו נמאסת ותפלתו תועבה. נמצא דזה תלוי בזה, דאם אינו שומר פיו במלי דעלמא, אין לו רצוי לא בתורה ולא בתפלה, ואם שומר פיו מבחויץ, תורתו ותפלתו מקבלים ורצויים.

הרמז בפסוק

וזהו פונת הפסוק: **איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה**, דהינו, רצה לעשות בנדרים ושבועות סיג להיות עוסק בתורה ובתפלה, וזה שלא יחל דברו, כלומר, דבורו בעלמא לא יעשנו חליץ, שלא ימצא בפיו שקר ומרמה ודברים בטלים, שלא יהיה חסיד מבפנים ורשע מבחויץ, שאם עושה כן, תורתו ותפלתו בטלים ומבטלים, דזה תלוי בזה, אם אינו מטהר פיו מדברים אשר לא טובים, כל מה שיוציא לקדשה בטל ומבטל, דכבר נטמא פיו ולא נשארה בו קדשה.

ולהכי מסים על זה הפסוק ככל היצא מפיו יעשה, דהינו, ככל היצא מפיו בעלמא, כן יעשה בקדשה, דהינו, אם דובר אמת וכל מעשהו באמת אז כל תורתו ותפלתו אמת, ואם לאו הכל בטל ומבטל:

פרוש הפסוק 'שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו'

ואפשר שזו היא פונת שלמה המלך עליו השלום (משלי כא כג) 'שמר פיו ולשונו

הברית פראוי גם ההולכים עמו שומרי הברית פראוי.

וזהו גם בן (פסוק ז) ויציבאו על מדנין, דכל לשון צבא הוא מלשון צבאות, וצבאות דרשוהו רבותינו וז"ל (תניגה טו.) אות הוא בצבא שלו. וגם שומרי הברית צריף שיקראו בן, שהוא הברית הנקרא 'אות' הוא המועיל והמצליח בצבא.

וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים כו א) 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', דוד המלך עליו השלום היה בוטח על שמירת הברית שהיה שומר פראוי והיה יודע שבו היה נצח, לכן אמר 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח'. וזאת הברית, שנאמר (בראשית י"ט) 'זאת בריתי אשר תשמרו'.

יצא לנו מכל האמור דשמירת הברית היא המצלת את האדם ומגברת על אויביו בין עליונים בין תחתונים, וכא הרמז על נכון דרפואת הברית פכניע אויביו שונאיו תחתיד (תיקון הברית אות מד):

נעם מגדים

כפי אליעזר הלוי מטארנונגד זיע"א

על עם ישראל בצאתם למלחמה לסמך אך ורק על הכורא והברך ותשועתו ולא על כלי המלחמה

או יאמר החלצו מאתכם, דהפלל הוא דישראל עם קדוש צריף להיות רק בה' מבטחם בצאת ישראל למלחמה, ולא בתרוב ותנית וסוס מוכן למלחמה ושום דבר גשמי וטבעי, בלתי אלא ה' לבדו עיניהם.

באור 'החלצו'

וזהו שגזרם והזכירם החלצו רצה לומר התפשטו והסירו לבבכם מזה שיש

השונאים של מעלה ושל מטה, צריף שיהיה 'על ירך גבור', דהינו שתהיה גבור כמה שתחת הירך שהוא הברית.

וזהו הוא 'הדרך והדרך' (תהלים שם), שתנצח כל השונאים עליונים ותחתונים. והוסיף ואמר (שם פסוק ה) 'והדרך צלח רכב', עכשו מפרש יותר, הדרך שלף שהוא הברית בזה תצליח במלחמה ובכל מה שתעשה תצליח, בין במלחמה בין בשאר דברים.

באור פסוק 'החלצו מאתכם' על דרך הנ"ל

ואפשר וקרוב לודאי הוא שלזה כוון משה רבנו עליו השלום במלחמת מדן באמרו החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדנין, דיש לדקדק למה אמר 'החלצו' בזה הלשון. ועוד, מהו אמרו ויהיו על מדנין, הרי אמר בפרוש 'לתת נקמת ה' במדנין', ומה צריף עוד לומר ויהיו על מדנין. אלא הוא הדבר אשר דברנו, דמשה רבנו עליו השלום אמר להם בחרו שומרי הברית פראוי שהם הראויים להלחם ולנצח ולא יארע להם שום נזק.

וזהו שאמר החלצו מאתכם, 'החלצו' אותיות 'הצלחו', מענין 'והדרך צלח רכב', דהינו בחרו המצליחים שהם שומרי הברית פראוי. וזה אמרו 'אנשים', דלא נקראים 'אנשים' רק המתגברים על יצרם ושומרי הברית, וכיון שתבחרו שומרי הברית בזה תהיו מבטחים שיהיה מזלם גובר למעלה ממדנין ויעשו בהם נקמה והם לא יגיע להם שום נזק, וזהו ויהיו על מדנין, דהינו בודאי שאלה יהיו על מדנין, דהינו זכותם וצדקתם תעלה למעלה ממדנין וינצחו אותם.

'וישלה אתם משה וגו' אתם ואת פינחס' -

כלם שומרי הברית כמורה

ובאמרו גם בן (פסוק ו) וישלה אתם משה וגו' אתם ואת פינחס, מדהקש 'אתם' עם פינחס שם רמז דכמו שפינחס שמר

להורות אשר אפלו בכל העונות של בני ישראל שנכשלו בהם, עם כל זה המה טובים מאמות העולם.

כאור מעולם לא ראתה המה פגימתה של לבנה

(כדברי) קדשו של כבוד קדשת אבי אדוני ו"ל הגאון הקדוש שר שלום מבעלזא זי"ע על אמרם ו"ל מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה (ר"ה כג.), דבחמה מרמזים האמות העולם וישראל נמשלו ללבנה, ואפלו הטוב שבאמות אינו שווה להפחות והגורע שבישראל, וזהו מעולם לא ראתה חמה האמות העולם, פגימתה של לבנה, ואפלו הפגום מישראל טוב מהן, עד כאן דברי הקדושים).

וזה מוכיח השברי לוחות, שאנו רואים שהשם יתברך מחל להם אותו עון וקבלנו אתרי זה הלוחות השניות, וזה היה לבני ישראל שינצחו במלחמה.

(שמעתי) מאחד ששמע תורה זו מכבוד קדשת מן אדמו"ר הגאון הקדוש מורנו הרב ישכר דב מבעלזא זצ"ל, ובחורף הנה שנת תשי"ז בשעת המלחמה בארץ ישראל חזר והגיד בנו אדמו"ר הקדוש זי"ע תורה זו בשם אביו רבנו הקדוש זצ"ל:

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הכאים למלחמה זאת תקח התורה אשר צוה ה' את משה (לא כא)

קול יעקב

רבי יעקב צבי יאלעס זיע"א

דיוק הלשון 'הכאים' למלחמה - הלא כבר שבו

יש לרדק דהיאך אמר הכאים למלחמה, הלא כבר שבו מן המלחמה, ולעיל (פסוק יד)

אתכם אנשי חיל ואנשים לצבא, התפשטו ממחשבה זו לגמרי, רק ויהיו על מדין בבטחון בה' לבדו, וזהו לתת נקמת ה' במדין, אז תוכלו להם בודאי.

והבן היטב ויפנסו הדברים בלבך, פי בכל דבר צריך להיות פן, ובכל דרכי משפיל יחשב פן ויאמר פן בלבו, ועל ידי זה יושע בה' תשועת עולמים:

וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר לצבא וכלי הקדש והצרות התרועה בידו (לא ו)

מהרי"ד בעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א

דברי הרמב"ם ששברי הלוחות היו גם כן בארון היוצא למלחמה

וישלח אתם משה וגו' ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש והצרות התרועה בידו, ודרשינן בנמרא סוטה (מג.) על הארון עם הלוחות, וכתב הרמב"ם שגם שברי לוחות היו בארון הקדש היוצא במלחמה.

תמיהה שהרי הכר מזכיר את עון העגל

והוא לפלא, הלא כתוב בתורה הקדושה 'היגרא ורף הלבב ילך וישוב לביתו' (דברים כ ח) ודרשינן בגמרא (שם) הינו מעברות שבדו, אם פן קשה למה הוליקוהו למלחמה את השברי לוחות, הלא זה מזכרת עון העגל, שעל ידי זה נשברו הלוחות, והלא זה יכול להיות חס ושלום לקטרוג.

שברי הלוחות עצמם הן מליצה טובה עבור עם ישראל

אמנם יש לומר הטעם בזה, פי אדרבה זאת להם למליצה גדולה כלפי שמיא,

וּשְׁכַבְרֵךְ נִצְחוֹ הַיֵּצֵר וְחִילוֹתָיו, וְהִנֵּה זֶה שֶׁקָּרָא, כִּי כָּל עוֹד נִשְׁמָתוֹ בְּגִיּוֹתָיו יוֹסִיף שְׁנֵית יָדוֹ בְּחִרְצוֹתָיו וְהַשְׁתַּדְּלוּתוֹ, לְהַנְצִיל מֵהַיֵּצֵר וּמִכְמֻרָתוֹ, אֲשֶׁר בְּכָל יוֹם כּוֹרֵה שַׁחַת לְצוּרוֹ בְּמִכְמַרְתּוֹ.

התורה מעוררת את האדם לחוש שרק היום מתחיל במלחמת היצר

ומי שלומד תורה באמת, הנה התורה הקדושה מלבשתו עננה ורואה איך הוא עדין הרחק מאד מאדם העליון, ובכל יום מזרו עצמו בכחינה חדשה ובשכל חדש ובחריזות נפלא כאלו היום מתחיל במלחמה.

'אנשי הצבא הכאים למלחמה' - החפצים לעבדו יתברך מחדש בכל עת

וזהו ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא שאין מרגישים בעצמם שעבדו את הבורא יתברך שמו עדין, רק שרוצים לעבדו עתה, ועל פן נקראים אנשי הצבא, לשון רצון, כמו 'וכמצביא עבד' (דניאל ד לב), שרוצים לעבד השם יתברך עתה, הכאים למלחמה עתה מחדש, ולא פראשונים שקצף עליהם משה שכבר באים מהמלחמה, אמנם אלו באים מחדש למלחמה.

ואמר להם שכל תחזיקו טוב לעצמכם כי מחכמתכם באתם למדרגה זו שתהיו לאין דומים ותיבינו שעדין לא התחלתם בעבודה, כי זאת המדרגה חקקה התורה אצלכם כמו שאיתא (אבות פ"ו מ"א).

וזהו שאמר זאת חקת התורה רצה לומר זאת המדרגה היא חקיקת התורה אשר צוה ה' את משה שהיא חקקה אצלכם, העננה והשפלות שתבינו שעדין לא התחלתם בעבודה:

אמר ויקצף משה על פקודי החיל הבאים מצבא המלחמה והוא נכון, אך הבאים למלחמה אינו מוכן לפי פשוטו.

דברי החסיד 'שבתם מן המלחמה הקטנה התעדתו למלחמה הגדולה - מלחמת היצר'

אך הענין על פי פשוטו, על פי מה שכתב בחובת הלבבות בחסיד אחד שפגע באנשי חיל ששבו מן המלחמה גבורים ונוצחים שמיים וטובי לב, ואמר להם שבתם מן המלחמה הקטנה התעדתו עצמכם למלחמה הגדולה - הוא מלחמת היצר וחילותיו.

עד יום מותו אין לאדם לשבת ממלחמת היצר

ומי שהוא בשכלו השלם, כל יומו ולילו לא ישבת מהמלחמה הלזו, אף שכבר נצח אותו אלה פעמים וכמדמה שכבר הכניע כל התאוות הגשמיות, אף על פי כן עד שובו לעפרו לא ישקט, וכמאמרם ו"ל (אבות פ"ב מ"ד) אל תאמין בעצמך עד יום מותך.

מעשה בצדיק שהתגלה לאחר אחרי פטירתו

והאמת כן הוא, שכל מי חיי גבר עלי חלד חושף יכסה ארץ ולא נגה עליו אור האמת כראוי, וכאשר שמעתי מצדיק אחד ו"ל, שנתגלה לחברו אחר מותו, ושאל לו על עסקיו, ואמר לו: אחי, דע כי אמת מארץ תצמח (תהלים פה יב), וכל זמן שאדם הולך על הארץ אינו יודע מאומה מהאמת, רק אחרי בלותו בארץ אז נצמח אליו אור האמת.

משה רכנו קצף על הסבורים שכבר שבו ממלחמת היצר

ועל פן איך יעלה על לב האדם שכבר גמר המלחמה. וזה ויקצף משה על פקודי החיל הבאים מצבא המלחמה, כי הנה משה האיש ענו מאד, ועל פן קצף על השוטים כאלה שחושבים עצמם לבאים מצבא המלחמה

'הצבא' הם המלאכים שנבראו ממעשים הטובים של אדם

וזהו פונת הפסוקים, ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא, הם האנשים המזדריזים לעשות צבא עם יצר הרע, והצבא שלהם הם מעשים טובים, וצבא ממש הם, דכל מצוה שאדם עושה נברא ממנה מלאך אחד פידוע (אבות פ"ד מ"א), וברבוי המצוות ירבו המלאכים הנבראים מהם, והם הצבא של האדם הנלחמים עם יצר הרע וגונדא דחמה דידיה. הכאים למלחמה, היא מלחמתה של תורה, שרצונם לעסק בתורה שבצל פה שהיא המתשת כחו של יצר הרע ומטהרת האדם:

תורה שבכתב ותורה שבשל פה נתנו בכת אחת

ואמר להם זאת חקת התורה, חקת התורה עם כללות שתי תבות והכולל גימטריא זו היא תורה שבצל פה, לרמוז דעל תורה שבצל פה מדבר, ואמר עליה זאת חקת התורה כמו שאמר על תורה שבכתב, להורות ששניהם נתנו בכת אחת ולית אפרשותא ביניהו כלל, דעליהם נמי נאמר (ר"ה כז) 'זכור' ו'שמור' בדבור אחד נאמרו, 'זכור' היא תורה שבכתב ו'שמור' היא תורה שבצל פה, שניהם בדבור אחד נאמרו, משום הכי אמר בה זאת חקת התורה כמו שאמר בתורה שבכתב. ואמר אשר צוה ה' את משה, דמסרה הקדוש ברוך הוא לו פה אל פה:

יעשה חק קבוע בששה סדרים כנגד ו' ימים

והנה משמעות חקת היא לשון חק שצריך האדם לעשות לה חק קבוע, כמו שהיא מחלקת על ששה סדרים כנגד ששת ימי השבוע, סדר אחד בכל יום. וזה נרמז בשמה דתורה שבצל פה עם הכולל גימטריא ששת ימים, להורות דצריך האדם לחלקה על ששת הימים כמו שהיא מחלקת על ששה סדרים.

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה. אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הכדיל ואת העפרת (לא כא-כב)

מחטוף הלבן

רבי יעקב אביהצירא זיע"א

ששה סדרי משנה הם תקון לאדם

אפשר לרמוז על ששה סדרי משנה שהם מחלקים על ששת ימי השבוע, דסדר זרעים ביום ראשון, וסדר מועד ביום שני, וסדר נשים ביום שלישי, וסדר נזיקין ביום רביעי, וסדר קדשים ביום חמישי, וסדר טהרות ביום הששי, והם תקון הרבה לאדם הלומדם בששת הימים לכפרת עונותיו ולתקון נפשו:

על ידי תקון נפשו חל עליו קדשת שבת

וגם על ידי זה יוכל לקבל הארת קדשת שבת, דקדשת שבת קדשה עליונה עד מאד וצריכה גוף נקי ונפש טהורה כדי שתשרה עליו, ואינה שורה על גוף נגוף מלא אספסוף ונפש עכורה בלתי מטהרה, לכן ישתדל האדם להתקדש בששת ימי השבוע כדי שתחול עליו קדשת שבת:

עקר הכל היא לנהג במדת הענוה

ועקר הכל יתנהג במדת הענוה, שהיא העקר והשרש בין לששת ימי החל בין לקדשת שבת. ואפשר דעל זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לו יא) 'ועננים יירשו ארץ והתענגו על רב שלום', ארץ היא השכינה, ומתנהג בענוה, השכינה היא חלקו ונחלתו, וזה שאמר 'ועננים יירשו ארץ', היא השכינה כאמור. וכשיבוא שבת מתענגים בקדשת שבת השורה עליהם ברבוי אור, וזהו 'והתענגו על רב שלום', דהיגו ביום השבת מתענגים ברב הקדשה השורה עליהם:

אנשי הצבא כוזו איש לו (לא ג)

תורת אבות

רבי נח מלעכוביץ זיע"א

הפשוטים לא חקו את בעלי המדרגה

אנשי הצבא כוזו איש לו. רצה לומר שהאנשים הפשוטים עשו לפי מדרגתם, ולא הסתכלו ורצו לחקות את דרגות האחרים הגדולים מהם:

ומקנה רב היה לכני ראובן ולכני גד (לב א)

עטרת ישועה

רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א

כאשר יזכר התקופה שהיתה קשה לו בפרנסתו יתן צדקה ויזכה לעשירות

ומקנה רב היה לכני ראובן ולכני גד כו' (לב א), וצ"ע בבעל הטורים מדוע נאמר

כאן בני ראובן קדם לגד. והענין הוא, פי אמרו ו"ל (שבת ק"ט) עשר בשביל שתתעשר, פי על ידי הצדקה בא רבוי שפע ועשירות.

והנה האנשים המונעים את עצמם ממצות צדקה, הסבה הוא על פי הרב, לאשר שכחו מימי ענים ומרודיהם שהיו בעצמם בעני ולחץ, ודמו בנפשם פי מבטן אדם יצאו עם צרור פספס בגדם, ועל פן על דל ואכיון לא יחוסו ונפשות אכיונים לא יושיעו.

לזאת צריך כל איש לזכור העת שהיה בצרה בעני ולחצון והקדוש ברוך הוא הצילו, וכאשר יזכר את ימי עניו ולא ישכח מרעיון לבו, אז בודאי כל ירפה מלהיות גמל דלים, וזאת יהיה הסבה לתת צדקה ולהצליח, כנאמר עשר בשביל שתתעשר.

באור הפסוק על דרך הנ"ל

וזהו ומקנה רב היה לכני ראובן, רומז לאלו שזוכרים מימי ענים, כמו שאמרה לאה

וזהו לשון חקת התורה, שיעשה לה האדם חק קבוע בששת הימים כמו שרמזו בחשבונה פאמור. ואזיל ומפרש ששה סדרים.

אך את הזהב, זה רומז לסדר זרעים, את הזהב במלוי פנה אל"ף תי"ו ה"א וי"ן ה"ה ביי"ת, המלוי עם הכולל גימטריא תר"ג, הוא חשבון זה סדר זרעים. ואת הכסף, מלת הכסף עם האותיות והכולל גימטריא מועדים, הוא סדר מועד.

את הנחשת במלוי אל"ף תי"ו ה"י נו"ן חי"ת שי"ן תי"ו, המלוי גימטריא זה סדר נשים עם הכולל. את הכדיל, ברזל גימטריא זה נזיקין. את הכדיל עם הכוללים גימטריא קדשים. ואת העפרת, מלת העפרת כשתחליף העי"ן והפ"א בא"ת ב"ש שהם וי"ן וא"ו יהיה [עם הכולל] גימטריא טהרות' (עם הכולל). הרי נרמזו כל הששה סדרים בחשבון:

ו' מתכות רומזין לו סדרי משנה

ומלכר החשבון יש רמז גם במשמעותם, והוא דוהב הוא כנגד זרעים, והזריעה והחרישה שבקרקע הם מצד הדין, דכל עבודה ומלאכה הם מצד הדין, משום הכי 'מלאכה' גימטריא א"ל אדנ"י שבעשיה שפלה דינים, משום הכי נרמז זרעים במלת זהב שהוא דין. הכסף נרמז במועדים שהם מצד החסדים.

נחשת נרמז בסדר נשים שמצחם נחושה, דכתיב (ירמיה ג א) 'ומצח אשה זונה היה לך'. ברזל נרמז בניקיון, פן משמעו. בדיל נרמז בקדשים, דהמתקדש צריך הכדלה, דכתיב (ויקרא י ט) 'להבדיל בין הקדש'. עפרת נרמז בטהרות, דהרוצה לטהר צריך להיות ענו לעשות עצמו כעפר. הרי נרמזו בכאן ששה סדרים:

וכן אני רואה שרבונו יסתלק מן העולם בזמן קרוב, גם אנכי אין בידעתי עוד להיות בארץ הקדש, רק להיות בידעתי עם רבנו, כי יש לי קנין בו. וכן היה שהרב הקדוש רבי פנחס נסתלק מן האי עלמא, וכן רבנו זצ"ל היהודי נסתלק בזמן קצר, וזכותם יגן עלינו:

והנה קמתם תחת אבתיכם תרבות אנשים חטאים
לספות עוד על חרון אף ה' אל ישראל (לב יד)

לב שמחה

רבי שמחה בונים מגור זיע"א

התמיהה כיצד ענו בני גד ובני ראובן לתוכחה
משה רבנו

יש לזקק, משה רבנו עליו השלום גער בהם 'תרבות אנשים חטאים וכו' (פסוק יד), ואלו הם, במקום שהיו צריכים לשחק – עוד השיבו לו ונשארו בשלמם.

בני גד ובני ראובן הפצו להשאר עם משה רבנו

ויש לבאר, כמו הרבי רבי בונים ז"ל 'ומקנה רב' (פסוק א), שהיה לבני גד ולבני ראובן קנין ברבי, במשה רבנו עליו השלום, לכן בקשו להשאר עם משה רבנו עליו השלום.

רצונם היה שעל ידי שינחלו את ארץ סיחון ועוג יחשב שכבר נכנס משה רבנו לארץ ונדר שהתר מקצתו התר כלו

ויש להוסיף עוד, על פי שהגיד כבוד קדושת אבי אדוני מורי ורבי ז"ל בשם החדושי הרי"ם ז"ל, שבני גד ובני ראובן רצו לנחל ארץ סיחון ועוג, שעל ידי זה יקרא המקום ההוא ארץ ישראל, ונדר שהתר מקצתו התר כלו.

ועל ידי זה יוכל משה רבנו עליו השלום להפגס לכל ארץ ישראל, אחר שבכר היה בארץ סיחון ועוג שהיה מארץ ישראל.

'פי ראה ה' בעיני' (בראשית כט לב), והינו בני ראובן, אותם שזוכרים שראה ה' בעינים, על ידי זה באו להקרא בני 'גד' שהיה גמל דלים שהראשי תבות 'גד'. על כן נאמר ראובן מקדם, כי זאת הוא הסבה להיות גמל דלים.

וכאשר בא יבאו למדה זו, אז ומקנה רב, שיצליחו במקנה וקנין, וגם עצום 'מאר' נקרא הממון על דרך 'ובכל מאדך' (דברים ו ה) זה הממון (ברכות נד):

תורת היהודי הקדוש

רבי יעקב יצחק מפרשיסחא זיע"א

מעשה מרבי פרץ תלמיד היהודי הקדוש מפרשיסחא | בני גד ובני ראובן היו דבקים במשה רבנו ולא רצו להפרד ממנו

הרב הקדוש רבי פנחס זצוק"ל מפשיסחא היה רצונו לסע לארץ הקדש, וכשרצה לטל רשות מרבו רבנו היהודי הקדוש זצוק"ל, לא רצה לתן לו, ולא ידע הרב פנחס זצוק"ל על מה ולמה.

והנה לזמן מועט נחלה הרב פרץ את חליו אשר נסתלק בו, ובא אליו רבו היהודי הקדוש לבקרו, ושאלו דרך בדיחותא אם עוד בידעתו לסע לארץ הקדש.

וענה רבי פנחס: כתיב בתורה הקדושה 'ומקנה רב היה לבני גד ובני ראובן', ולכאורה יש להבין מה שבח הוא זאת להצדיקים בני גד ובני ראובן, ולמאי נפקא מנה יספר לנו התורה הקדושה דבר זה.

אך הענין שהוא, שהצדיקים הללו בני גד ובני ראובן טענו שיש להם קנין ברבם משה רבנו עליו השלום, וכיון שמשה רבנו עליו השלום נקבר בעבר הירדן, אינם רוצים להפרד ממנו, רק להשאר בכאן, והועיל טענתם. וזהו ומקנה רב – שהיה להם קנין בהרב שלמם.

עונותיו של אדם והיו כלא היו, הצרי הגדול והרפואה הגדולה היא מדת הענוה, דמי שיש בו מדת הענוה מעלים עליו כאלו הקריב כל הקרבנות כלם, דקתיב (תהלים נא יט) 'זבחי אלהים רוח נשברה' (סוטה ה:).

ועוד, צריך בעל תשובה להיות זהיר בתפלה ערב ובקר וצהרים, ויהיה זהיר בציצית ותפלין, ועוד צריך בעל תשובה לקיים מצות 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט יח), שהיא כלל [גדול] בתורה (ירושלמי נדרים ל:).

באור המסורה

וזהו כונת המסורה, 'נחנו פשענו ומרינו, והתקון שלו, נתנהג במדת הענוה, וזהו עננו מה'. זאת ועוד, נהיה זריזים בתפלה בציצית ותפלין, וזהו נחנו נעבר חלוצים, דהינו מזינים בציצית ותפלין להתפלל. זאת ועוד, נקים מצות 'ואהבת לרעך כמוך', וזהו 'כלנו בני איש אחד נחנו', וחובה עלינו לאהב זה את זה, וזה התקון שלנו:

על ידי עונות מסתלקין המחין

עוד אפשר לרמוז, דמלת 'נחנו' גימטריא 'מוחין', דעל ידי העונות מסתלקין המחין, ועל ידי התשובה ותפלה פראוי חוזרין המחין. וזהו הכונה, 'נחנו פשענו ומרינו', על ידי שפשענו ומרדנו גרמנו שנסתלקו המחין הרמוזים במלת 'נחנו', וכיון שעונותינו הטו אלה, צריכים לשגס מתנינו ולאזור חיל אולי יתעשת לנו האלהים כדי שנוכל לתקן את אשר פגמנו.

וזהו נחנו נעבר חלוצים, דהינו כדי לתקן הפגם שפגמנו להחזיר המחין הרמוזים במלת 'נחנו', צריכים שנעבר חלוצים, מזינים בציצית ותפלין ותפלה פראוי, וזהו נחנו נעבר חלוצים.

אם כן כל מה שהשיבו ונשארו בשלהם היה רק עבור טובת רבם בלבד, שהיו דבוקים בו ובקשו טובתו (תשר"ם):

גדרת צאן נכנה למקננו פה ועדים לטפנו (חסים היו על ממנם וכו') שהקדמו מקניהם לטפם, אמר להן משה לא כן עשו העקר עקר והטפל טפל, רש"י (לב טז)

טיח שרפי קדש

רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א

יש לעשות עקר ממה שהוא עקר באמת ולא מהטפל

שמעתי בשם הרב הקדוש רבי יחזקאל מקוזמיר זצ"ל שאמר, למה כתב רש"י ז"ל בכפילא 'עשו העקר עקר והטפל טפיל', והיה צריך לומר עשו העקר ואחר כך הטפל.

אך יש שוטים ועושים מטפל עקר, שאצלים הטפל הוא העקר, ועל זה אמר משה, עשו מה שעקר באמת לעקר ומה שבאמת טפל הוא לטפל, והבן:

נחנו נעבר חלוצים לפני ה' ארץ כנען ואתנו אחזת נחלתנו מעבר לירדן (לב לב)

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

אפן התשובה המעלה על חטאי האדם

ארבעה במסורה, 'כלנו בני איש אחד נחנו' (בראשית מב יא), 'ונחנו מה' (שמות טז ט), נחנו נעבר חלוצים, עננו פשענו ומרינו (איכה ג מב):

אפשר לרמוז, דהתשובה המעלה המכפרת

אז נהיה ראויים להקרא 'בנים' להקדוש ברוך הוא ולעשות היחוד במלת 'אחד', וזהו 'בני איש אחד נחנו', דהינו אנו נקראים 'בנים' וראויים לעשות היחוד במלת 'אחד', ולהמשיך המחין הנרמזים במלת 'נחנו':

ויאיר בן מנשה הלך וילכד את חותיהם ויקרא אתהן חות יאיר (לב מא)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

דוקא בפנימיות הענינים, בהקדם המבאר בכח"י (פרשתנו לב א) בטעם ששנו בני ראובן את שמות הערים לשמות אחרים, פי סיחון ועוג 'היו עובדים עבודה זרה וכו' ולכך בני גד ובני ראובן פאשר ידעו זה הסבו שמות הערים לשמות אחרים ורצו להתישב בהם ולעבד שם הקדוש ברוך הוא וליחד אותו וכו', ולכך [בקשון] יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה, נהיה סבה לבטל עבודה זרה וליחד השם יתברך'.

ועל פי זה יש לבאר גם תכן הענין ש'יאיר בן מנשה הלך וילכד את חותיהם ויקרא אתהן חות יאיר', שענינו ברוחניות ש'ילכד' אותם ברוחניות, על ידי בטול ענין עבודה זרה שבהם.

'יאיר' רמז על התהפכות חשכות המקומות לאור

ויש לומר, דזה שדוקא גבי יאיר מפרש הכתוב השם החדש, ו'יקרא אתהן חות יאיר', הוא לפי שבשם זה נרמז התכן הפללי של האתהפכא שפעלו בעבר הירדן, שתמורת מקום של עבודה זרה, ש'יהיה מקום המיתה' (לשון התנא פכ"ב) – ו'יקרא אתהן חות

על ידי עננה ממשכין המחין

ועוד, צריכים אנו להתנהג בעננה, פי עקר המשכת המחין היא העננה, וזהו ונחנו מה', דהינו המחין הנרמזים במלת 'נחנו', עקר המשכתם היא על ידי העננה, ש'יחשב האדם עצמו כאלו אינו בעולם ואין בו ממש, וזהו ונחנו מה'.

ואז כשיסתכן האדם את עצמו על ידי הדברים האלה, אז ראוי לעשות היחוד במלת 'אחד', וזהו 'פלנו בני איש אחד נחנו', 'איש' הוא הקדוש ברוך הוא, 'אחד' היא תבת 'אחד' ד'שמע ישראל', דהינו כשנישר דרכינו כאמור ו'אור קראם דוקא 'חות' להדגיש שקראם לזכרון יש' לומר, שהטעם ש'יאיר קראם בלשון 'חות' דוקא (ולא 'בנות' וכיוצא בזה), הוא לפי שזה מדגיש ענין הזכרון, פלשון רש"י 'קראם בשמו לזכרון' [דבחירת הפפרים לקראם בשמו (ראה רש"י 'חותיהם' – בפריהוין]. והוא לשון התרגום (אונקלוס ויונתן) כאן מדגיש שטעם קריאת השם הוא 'לפי שלא היו לו בנים', וזה שנקט לשון 'חות (יאיר)' מדגיש מטרת השם – 'לזכרון'.

'חות' הוא מלשון 'חנה' שהוא משרש חי

'חות' בלשון יחיד הוא 'חנה' שהוא משרש 'חי' (ש'היו"ד מתחלף בוי"ו), ו'מפרש בקרא ו'יקרא גו' תנה פי היא היתה אם כל חי' (בראשית ג כ) ו'יש לומר על דרך הרמז, שגם מטעם זה נקראים הפפרים בשם 'חות', פי בני הפפרים מספקים את הפפרים במזון, ונמצא שהם מקור החיים של הפפרים]. וזהו הרמז בפרוש שם 'חות יאיר', שזכרוננו של יאיר נקבע בשמות פפרים אלו, כך, שאלו הן המשך וזכרון החיים שלו, 'חות יאיר'.

באור שיכות ענין הזכרון לכפרים על פי פנימיות

ויש לבאר השיכות בין ענין הזכרון לכפרים'

גלוי', הרי העבודה של 'בן כפר' (שהיא במקום של העלם והסתור) היא למטה מעבודת 'בן כפר' (שהוא בקרוב מקום להמלך), הרי מצד הבטול שבעבודה זו, מגיעים בעצמותו ומהותו 'תברך, ה'עצם' שלמעלה מגלוי.

וזהו שדוקא קריאת שם ישראל ל'כפרים' פועלת ענין של זכרון, כי מצד ה'עצם' שלמעלה מגדר גלוי נמשך ענין הנצחיות, שאינה בגדר שנוי (ושכחה) כלל, ולכן דוקא השם 'חות יאיר' נחקים 'עד היום הזה' (חלק לח עמ' 120):

שבת מברכים אב

בית אהרן

רבי אהרן מסרלין זיע"א

'ראש חדש מנחם אב ביום הששי' – הנקמה באלף הששי

מה יפו הדבורים בכרפת ראש חדש ראש חדש מנחם אב ביום הששי [אז הנה ראש חדש ביום וא"ו], ופרש הרב, שהקדוש ברוך הוא אב הרחמן ינחמנו באלף הששי על ידי גאלת ישראל, ויתחדש הראש שלהם שהוא משיח ויעבר מלפס לפניהם וה' בראשם:

חדש אב

מעטה נפתלי

רבי נפתלי טרייבער זיע"א מתלמידי רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

בעת החרבן צנה הקב"ה לירמיהו ללחש כאזני גדולי הרור שבצעם ענין החרבן נגזים רחמי יתברך

שמעתי מפה קדוש מורי מורנו הרב צבי זצוק"ל מליסקא בפסוק ו'מינה ה'לך

יאיר', ענין של חיות ואור (דקדושה היא חיות ואור), עד לחיות כזה שהוא מקור החיות (תוה) ואור שיאיר לעתיד לבוא ('עד היום הזה').

ענין התהפכות הקלפה לקדושה מדגש ביותר ב'כפר'

ועל פי זה יש להוסיף עוד, דנה שלכד 'חיותיהם' – כפרים – דוקא, הוא לפי שתכן הפללי דאתהפכא דקלפה מדגש בענין ה'כפר'.

ויזכר זה על פי מאמר חז"ל (תגינה יג: וראה פרש"י שם ד"ה ראה ישעיה) דאינו דומה בן כפר שראה את המלך לכן כרף שראה את המלך, דבן כרף נמצא בקרוב מקום למלך ולכן אין ראית המלך חדוש אצלו, מה שאין בן כפר שהוא רחוק ממקום המלך, ראית פני המלך פועלת בו התפעלות גדולה בגלל החדוש שבדבר.

וכן הוא ברוחניות, בענין ראית מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, דבן כרף רומז על מי שעבודתו היא בעולם הקדושה, וענין של גלוי אלקות אינו חדוש אצלו.

מה שאין בן כפר הוא מי שעבודתו היא בהעלם והסתור העולם (רחוק מעיר אלקיניו), וכאשר מצליח לברר ולזכף העלם העולם ולהעלותו לקדושה הרי התגלות של קדושה אצלו היא 'ברעש גדול' מחמת החדוש שבדבר (על דרך שדוקא 'האופנים' – המלאכים העולם העשיה – אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו 'ברעש גדול'). ונמצא, שענין של 'כפר' מרמז על כללות העבודה דברור וזכוף העלם והסתור העולם.

באור שיכות ה'כפרים' לענין הזכרון

ועל פי זה יש לבאר גם השיכות ד'כפרים' לענין הזכרון: אף על פי שבענין של

אוצרות גאוני הדורות

יז-יח), ומה שנאמר בסתר ולחשישה בשעת התרפן נזפה ונראה בהגלות אור פני מלך חיים בזכרו אהבת כלילותם והשב שבותם על נהלתם.

הרמז להנ"ל בר"ת של חדש אב – ה'סכת ושמע ישראל היום

ואמרת לרמז בזה הרמז הנרמז בראשי תבות ה'סכת ושמע ישראל היום השף החדש אב, דהינו להטות האזן ולשמע מה שאמר הקדוש ברוך הוא על ידי ירמיה הנביא לדבר באזני ירושלים לחזק לבכם שלא יתאשו על ידי התרפן, כי מזה תצמח ישועה בהתם פשע על ידי שפוף חמתו על העצים והאבנים וכו'.

'הוו מתונים בדין' – לא להרהר אחר דינו יתברך

ובזה אמרתי שאנשי כנסת הגדולה אמרו (אבות פ"א מ"א) הוו מתונים בדין, דהינו שלא ידונו כפי הנראה בראשית לעין האדם, רק שצריך להביט לאחורית דבר כמו שנראה להם בצליל הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו:

וקראת באזני ירושלים זכרתי לך חסד נעוריה' (ירמיה ב ב), שבעת התרפן נראה חס ושלום כאלו חס ושלום אפס תקוה לשוב ולא יוסיף להביטם.

ובאמת לא כן היה, כי אדרבה בשפכו חמתו על העצים ואבנים מזה נראה רחמיו להשיכם להחיות עמו כימי קדם, אולם זה לא היה נגלה אז לעין כל, ואפשר הטעם להגדיל הכאב אשר יצורף להתם ולכלות פשע, על פן אמר הקדוש ברוך הוא לירמיה שיקרא זאת בלחשישה באזני גדולי הדור אשר הם עקר עיר הקדש, עד כאן.

באור 'ישדר לן שופריה כו' ויחזי לן סתריה דאתאמר בלחשישה' על דרך הנ"ל

וזה אפשר על דרך המליצה באמרי קדוש הנ"ל 'ישדר לן שופריה כו' ויחזי לן סתריה דאתאמר בלחשישה' (ומירות האר"י ליום השבת), 'ישדר לן שופריה' על דרך מלך בניו תחזינה עיניך ירושלים נהי שאנן' (ראה ישעיה לג

אוצרות גאוני הדורות

(ד) גבי מעשה דפנתס ויפתח, פנתס אמר אני כהן גדול וכן כהן גדול ואלף אצל עם הארץ, ויפתח אמר אני מלך ואלף אצל פנתס. וכן גבי יחזקיה וישעיה, חזקיה אמר ליזיל ישעיה לגבאי שאני מלך, וישעיה אמר ליזיל חזקיה לגבאי וכו', וכלם נענשו, מפנתס נסתלק רוח הקדש, ומיפתח נשול אבר אבר וכו'.

נמצא מכל זה, דאף אם הוא הנודר אדם חשוב וגדול, מכל מקום ילך אצל חכם ויתירנו, אם פן ייבן שדוקא פרשה זו היא מהראוי לומר 'אל ראשי המטות', כלומר

ויזכר משה אל ראשי המטות לכני ישראל
לאמר זה הדבר אשר צנה ה' (ב ל)

משינת רבי אליעזר

דבי אליעזר טרילנגר זצ"ל

אף אדם חשוב שנדר צריך ללכת אל החכם להתיר נדרו

יצריך לתת טעם למה דוקא פרשה זו נאמר לראשי המטות יותר מכל פרשיות התורה.

ונראה לי לישב על דרך דאמרו רבותינו ז"ל במסכת ברכות (י) ובמסכת מענית

יֵאמֶר עֲזָרָא

רבי עזרא טאראב זצ"ל

פרען הנדר בתוך ל"א שעות

יש לְדַקְדֵּק דְּנִרְאִים הַדְּבָרִים כְּפוּלִים, דִּילֹא יַחַל דְּבַרְוֹ הִינּוּ מְכַל הַיֵּצֵא מִפִּיּוּ יַעֲשֶׂה, וּבַחֲדָא מַנִּייהוּ סְגִי. וְאֶפְשָׁר דְּהוּא רִמְזוּ לְמַה שֶּׁפִּתְבַּהּ הַשֵּׁיף ז"ל עַל הַתּוֹרָה בְּפִרְשַׁת רֵאָה [וְהִבִּיא דְּבָרָיו הַדְּרוּשׁ שְׁמוּאֵל ז"ל בְּסִדְרָא זְהָ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: נִדְרָא צְרִיף לְשִׁלְמָא תוֹף ל"א שְׁעוֹת, וְזֶה שְׁאֵמֶר הַפְּסוּק ל"א תֵּאָחֵר אִם עֵבֶר ל"א שְׁעוֹת הָיִי אַחֲוֵר, וְהַדְּרוּשׁ שְׁמוּאֵל ז"ל נִמְן טַעַם לְזֶה, עֵינָן שָׁם.

וְזֶה שְׁאֵמֶר אִישׁ כִּי יִדַּר נִדְרָא וְגו', אִם נִתְאַחַר ל"א שְׁעוֹת מִלְשִׁלְמָא, הָיִי יַחַל דְּבַרְוֹ, שְׁעוֹשָׁה דְּבַרְוֹ חֲלִינָא, אֶלֶּא צְרִיף בַּתּוֹף ל"א שְׁעוֹת כְּכָל הַיּוֹצֵא מִפִּיּוּ יַעֲשֶׂה.

בֵּן מַכְבֵּד אָב

רבי מסעוד אלחנאדא זצ"ל

הנודר לעלוי נפש המת אין הנשמה יכולה לעלות למעלה עד שיפרע הנדר

יובן עַל מַה שֶּׁפִּתְבַּהּ הָרַב הַחֲסִיד כְּמוֹהֵר"י אֶלְגַּאזִי בְּסִפְרָא אֶמֶת לְיַעֲקֹב (פא), שֶׁפִּתְבַּהּ שְׁמֵצָא פִּתְקָא מִכְּתַב יָד הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הָרַב מֵהֵרַד"ק ז"ל, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי הָרַב מוֹהֵר"י מוֹלְכוֹ ז"ל, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי חֲכָם גְּדוֹל בְּסִתְרֵי תוֹרָה, דְּכִשְׁמִזְכִּירִים נֶפֶשׁ הַמֵּת יוֹרְדַת הִיא לְמַטָּה, וְלִכְּנֵי נִהְיִי לְקוּם בְּעַד הַזְּכָרִת נֶפֶשׁ הַמֵּת, וְשׁוּב אִינְיָה כּוֹלֵה לְעֵלוֹת עַד שִׁיפְרָעוּ הַשָּׁמַן לְמֵאוֹר אוֹ הַצְּדָקָה שְׁנוֹדְרִים בְּעִבְרוֹרָם, עַכ"ל.

ולכן כָּל אִישׁ הִיָּרָא יִזְהַר לְשִׁלְמָא תַּכְף וּמֵיָד מַה שְׁנוֹדֵר בְּעַד הַמֵּתִים לְמַנְחָתָם, דְּכֵלֵּא הִכִּי מְלַבֵּד עֲוֹנוֹ דְּהוּא נִכְשָׁל בְּעוֹן נְדָרִים בְּנִים מֵתִים, וּכְמוֹ שְׁאֵמֶר בְּשִׁבְתָּ (לג), עוֹד בְּהַ דְּגוֹרָם צַעֵר לְנֶפֶשׁ הַמֵּת ח"ו, וּמִי בִקֵּשׁ

לְחֻשׁוּבִים וּגְדוּלֵי הַדּוֹר, שְׁאָם הֵם הַשְּׁנוֹדְרִים צְרִיכִים גַּם כֵּן לִילָף אֶצְלָא חֲכָם כְּדִי לְהַתִּירָם.

בְּרִיתִי יַעֲקֹב

רבי יעקב שטיינר זצ"ל

מדרגתם של בני עליה שדברי הרשות נחשבים בעיניהם כאסור

ואולי יש לומר על פי מה שפיתב בתוכת הלכות הידוע שיש רק שלשה דרכים, מצוה ואסור ורשות, אבל כד דיקת יש רק שני דרכים מצוה ואסור, כי דבר הרשות אם אין הכרח לאכל דבר זה אף שהיא רשות כי קשר היא, מפל מקום לא יאכלנו, וכמו שאמרו ר"ל (יבמות כ.) על הפסוק (ויקרא כא ו) 'קדשים יהיו לאלהיהם', קדש עצמך במתן לה, וכל מה שאוכל הוא רק הנחוצ לקיים ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ואם בן בכל דבר ודבר אשר עושה מקיים מצות ה', ובכל דרך שהוא הולך מקיים מצות ה', כי אינו עושה רק מה שהכרח לעשות, וכן בשנה וכדומה.

והנה בדבר זה מזוהרים רק גדולי ישראל, אבל אדם בינוני אינו במדרגה זו שיסור עצמו מפל דבר הרשות. וזהו שאמר וידבר משה אל ראשי המטות, הינו גדולי ישראל, לאמר, שיאמרו בכל עת ובכל תהלוכותיהם זה הדבר אשר צוה ה', רצה לומר שאין עושין בכל ימיהם רק מה שהיא מצות ה', אבל לא דבר הרשות, כי גם הרשות הוא בעיניהם כאסור, ואין עושין שום דבר רשות רק מה שצריך והוא מצוה, ונכון. ואולי שמעתיו.

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (א ל)

יעשה", וצריך הוא לקיים את מה שנדר. וזהו דוקא פאָשר "איש" יחיד "כי ידר", אף על רבים לא נאמר דין זה ואינם צריכים להשלים תעניתם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

מצא חיים

רבי חיים נסים רפאל מוצירי זצ"ל

מצוה לנדר כדי להודרו בקיום המצוה

קשה, מדוע נאמר "נדר לה" והרי ודאי שחובת קיום הנדר היא לה. עוד יש לדקדק מהו הפל "לאסר אסר". גם יש להבין, אחר שמבאר בגמרא יבמות (טז:) 'הנודר, כאלו בנה במה, והמקומו, כאלו הקריב עליה קרבן, ופרש רש"י 'אלא ילך אצל חכם ויתירנו', אם כן קשה מהו שאמר הכתוב "לא יחל דברו".

ויש להקדים את הגמרא בנדרים (ח), מנין שנשבעים לקיים את המצוה, שנאמר "נשבועתי ואקיימה לשמר משפטי צדקך" (תהלים קיט, קו). והלא משבע ועומד מהר סיני הוא? אלא בא להשמיענו, שמתר לאדם להשבע כדי לזרז את עצמו. וכן אמר רב גדל בשם רב, 'האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכת זו, נדר גדול נדר לאלהי ישראל'.

ומעתה, יש לבאר בזה את פונת הפסוק. "איש כי ידר", הינו, שנדר ללמד פרק או מסכת, שזהו "נדר לה", "או השבע שבועה לאסר אסר על נפשו", כלומר, שנשבע לאסר על נפשו מה שנגאסר עליו כבר בהר סיני, והשבועה היא רק כדי לזרז את עצמו, אזי, כאלו דוקא "לא יחל דברו", כי נדרים אלו מצוה לקיים ואין להתירם, וככל היצא מפיו יעשה". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

זאת מידו להזכיר שם המת ולגרם לו צער בר מנן.

מעתה זהו איש כי ידר נדר או השבע שבועה לתת איזה צדקה לעניים בעלית ספר תורה, או השמן למאור לעלוי נפש המת, וזהו לאסר אסר על נפשו נפש המת, התקון הוא לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה תכף, אם נדר לעניים גורם רעה לו ולבניו, ואם נדר לעלוי נפש המת ולא ישלם תכף גורם לנפש המת שתהיה אסורה בעולם הזה, לא תעלה עד שישלם, וחס ושלום גורם צער לנפש המת, וזהו רמז לאסר אסר על נפשו לשון מאסר, גורם לה מאסר בעולם הזה.

סירת נסך

רבי אברהם גאטיניו זצ"ל

הנודר בשעת צרה ונענה מחיב לקיים את נדרו

יש לדקדק, מדוע השמיע הכתוב דין זה בלשון יחיד. עוד יש להבין, מדוע כפל הכתוב דבריו ואחר שאמר "לא יחל דברו" הוסיף "ככל היצא מפיו יעשה".

ונראה לבאר, בהקדים מה שפסק מרן השו"ע (או"ח סי' תקסט"א), 'יחיד המתענה על צרה ועברה, או על חולה ונתרפא או מת, צריך להשלים כל התעניות שקבל עליו. אבל צבור שמתענים על איזה דבר, ונענו קדם תצות, לא ישלימו'.

וזוהו שאמר הפסוק בלשון יחיד, "איש כי ידר נדר לה" או השבע שבועה לאסר אסר על נפשו", הוא יחיד שנדר להתענות איזה יום, "לא יחל דברו" ויתענה. אמנם, אף אם ענהו כבר מהשמים ועברה הצרה עוד בטרום התענה, בכל זאת "ככל היצא מפיו

שְׁפִתֶיהָ.”

והנה, יש להבדיל בין 'פה' המורה על דבור פנימי מתוך מחשבה ואחריות, ובין 'שפה' המורה על דבור חיצוני. (עי' מלבי"ם תהלים נא, טו). לפי זה יש לבאר את מה שישנה הכתוב את לשונו, שבאיש השתמש במלת 'פה', לפי שדבורו ונדריו באחריותו הוא, ותקף וקיום הנדרים של האיש אינו תלוי באחרים. מה שאין כן אשה שתקף וקיום נדריה תלויים באב או בפעל, כמבאר בפסוקים, אין לדבורה תקף ותזק אחריות עצמית, אלא היא מבטאה את רצונה מן השפה ולחוץ, ותלויים נדריה בהסכמת אביה ובעלה, לפיכך השתמש הכתוב בלשון 'שפתיים'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיד (לא ב)

קהלת משה

בשם רבי שמשון מאוסטרופולי זצ"ל

נקמת משה במדין על ידי גדיעון שהיה ניצוץ מנשמתו

הקושיא מפרסמת, הנה לו לכתב ואחר תאסף אל עמיד. ואמר הרב שמשון [מאוסטרופולי] דהנה קשה, מפני מה שלח משה את פינחס ולא הלך בעצמו, ותרץ הגמרא (במדב"ר כב א) משום בירא דשתי ביה מיא אל תישדי בה קלא, פי משה נתגדל במדין. אבל קשה, וכי הקדוש ברוך הוא לא ידע זה, ומפני מה צוה את משה לילך בעצמו.

לזה תבת 'אחר' הוא מתרץ זאת, דהנה בגמרא (ר"ה כה:), שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, לומר יפתח

ואם הניא אביה אתה כיום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום וה' יסלח לה כי הניא אביה אתה (ל ט)

לוח ארז

רבי יצחק קונטשטאט זצ"ל

כפרת העון שרצתה האשה לכפר על ידי ענוי נפשה

וקשה למה צריכה לסליחה אחרי שהפר אביה. ונראה, אחרי דמירי כאן בנדר ענוי נפש, ובודאי מה שנדרה היתה הסברה עבור ידעה שחטאה, על כן היא נודרת לסגף את עצמה כדי שיהא לה הסגוף והענוי לכפרה על העון אשר חטאה.

ובהיות שאביה ובעלה אינם מרצים שתסגף את עצמה, סלקא דעתך אמינא ששוב אין לה כפרה על העון אשר חטאה ורצתה לכפר אותו על ידי ענוי נפשה, אבל אחרי שאמרנו ז"ל (קידושין מ.) שחשב לעשות [מצוה] ונאנס מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה, הכי נמי אחרי שהיא היתה ברצונה לענות נפשה ורק שנתעפכה על ידי אביה ובעלה, על כן וה' יסלח לה את העון אשר חטאה אחרי שנאנסה מלסגף את עצמה לכפרת פשע.

ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה (ל ט)

דברי תורה

רבי שלמה קורח זצ"ל

כיום נדרי האשה תלוי באב או בבעל

יש להתבונן בשנוי הלשון בין איש לאשה, שבאיש נאמר "היצא מפיו" (במדבר ל, א), ואלו באשה נאמר (כאן, וכן בפסוק ט) "מבטא

לעלה, שכל הקורא בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, וכל הקורא בפרשת חטאת כאלו הקריב חטאת וכו'. ונמצא לפי זה שגם בזמן שאין בית המקדש קיים יש תקנה לכפרת העון, על ידי שיקרא בפרשת אותו הקרבן המחייב בו, ויעלה עליו כאלו הקריב קרבן שהוא על גבי המזבח ממש.

ואמנם הנה זה תינח בעון שחייב עליו קרבן שיש תקנה על ידי שיקרא הפרשה של אותו הקרבן, אבל אם הוא עון שאדם דש בעקבו, כמו ליצנות ושקר וחספה, שאם היה עושה עון זה בזמן בית המקדש אין עליו קרבן ואינו נזכר בפרשה, ואם כן מה יקרא בשבילו לכפר עליו. הנה ודאי כפרה זו תלויה בדמעות אשר יוריד בעת הודוי שמתודה על אותו עון, ואז בדמעות עיניו הוא מרחץ פתמי נפשו אשר עשה בעון זה.

ואמנם הנה ודאי, שגם באותם העונות שיש להם תקנה בקריאת הפרשה של קרבן שלהם, עם כל זה צריך להוריד עליהם דמעות כדי שיתרחץ מהם היטב, כי אין לה דבר שמרחץ ומגהץ הנפש כמו הדמעות, שסגלתם וענינם רבו מספר.

וזה שאמר כל דבר אשר יבא באש המזבח, רצה לומר כל דבר עון שיש לו תקנה באש המזבח פי' יש בו קרבן, הנה גם בזמן שאין מזבח יש תקנה לזה שתעבירו אותו באש התורה, שהתורה נמי נקראת אש שנגאמר (ירמיה כג כט) 'הלא כה דברי פאש', וכמו שאמרו רז"ל כל הקורא בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, ואז וטהר. ואמנם עם כל זה צריכים לו הדמעות, וזהו אך במי גדה, רמז לדמעות שהם מי טהרה של האדם, יתחטא האדם ויטהר יותר.

בדורו כשמואל בדורו, גדעון כמשה, שמשון כאהרן. והנה קשה, למה מנה הגמרא בדרוקן יפתח כשמואל, גדעון כמשה, שמשון כאהרן, היה לומר סתם שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, ואנחנו נסדר.

והרצו המקבילים, כי נשמת גדעון היא נשמת ניצוץ מנשמת משה, לפיכך היה מלמד סגוריא על ישראל, ברכתיב (שופטים ו יד) 'ויפן אליו ה' ויאמר לה בכחך זה' שלמדת סגוריא על בני, ומשה היה לו גם כן מדה זו. שמשון היתה נשמתו ניצוץ מאהרן הכהן, לפיכך היה נזיר ולא היה מטמא למתים. ויפתח היה ניצוץ נשמת שמואל הנביא, אף על פי שהיה קדם, ולפיכך מדקדקת הגמרא דוקא גדעון כמשה וכו'.

וזה ידוע, דמלחמת גדעון היה עם מדינים ועמלק, ולזה דקדק ה' בלשונו גם נקמת בני ישראל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמיד, רוצה לומר, 'אחר' מיתוף, הינו בגדעון תהיה ניצוץ נשמתו, ושם תהרג את המדינים, אבל אתה בעצמך לא, כי בירא דשתי ביה מיא אל תשרי ביה קלא, כי אתה נתגדלת במדין. ולכן תבת 'אחר' הוא מדקדק ולא 'אחר' כמו שלשון הקושיא מורה.

כל דבר אשר יבא באש העבירו באש וטהר אך במי גדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים (לא כג)

אדרת אליהו

דבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל
 טהרת הנפש על ידי הדמעות
 בס"ד לרמז, פי הנה רז"ל (מנחות קי.)
 אמרו על פסוק (ויקרא ז לו) 'זאת התורה

חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה
אל תעברנו את הירדן (לב ד ה)

בן גרני

רבי יוסף ישראל זייטש זצ"ל

הסתירו בני גד וראובן טעמם האמתי שרצו
לנחל את עבר הירדן מאחר שמשה יקבר
בחלקם

חכמינו ו"ל (במדב"ר כב ט) גגנו את מעשה בני
גד ובני ראובן, וקראו על זה (משלי
כ כא) 'נחלה מבהלת בראשונה אחריתה לא
תברך', על פן שבטים אלו גלו תחלה.

ושמעתי מאמור"ר ההגוה"צ זי"ע שאמר בשם
אבי אביו הגאון מו"ה יוסף זצ"ל
שלמד זכות על שבטי ישורון, ואמר פי שני
שבטים הנ"ל פניה אחרת היתה להם, ולא
הזכירו מקנה שלהם אלא להעלים פונתם,
ואמר שכל פי האי שרי ליה לאיניש לעשות
אם יודע שריו של איזה דבר אשר הוא רחוק
מפנינים מכרו, שאינו מחיב לגלות זאת לאחרים,
והביא ראיה לזה מקנן אברהם את מערת
המכפלה, שאברהם אבינו ע"ה ידע היטב
שאדם וחוה טמונים שם ולא גלה הדבר לשום
נברא, שאם היה ידוע זה אצל בני האדם היו
למערה זו קופצין זביני הרבה לקנות אותה.

כי באמת עבור זה חבבו בני גד ובני ראובן
את נחלתם, יען ידעו שרובנו משה לא
יעבר את הירדן, אבל ישאר שם טמון בחלקם,
ישם חלקת מחקק ספון' (דברים לג כא) בהר
נבו אשר היא אחרתם, וכדי להסתיר את הדבר
אמרו הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל
ארץ מקנה היא ולעבדיך מקנה, והשומע דברים
אלה יחשב כי זה הוא הדבר אשר מביא אותם
לבקש פזאת.

ואחר כך פאשר דברו אל משה אמרו אם
מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת

וכל דבר אשר לא יבא באש, כמו תנפה ושקר
וכיוצא שאין על זה תקנה באש המזבח
שאין עליו חייב קרבן, הנה זה תהיה טהרתו
על ידי הדמעות ודקא, וזהו תעבירו במים הם
מי טהרה האמורים, שהם הדמעות של העינים.

ותהי המחצה חלק היצאים בצבא וגו' ויהי
המכס לה' (לא לו-לו)

גבורות שלמה

רבי שלמה קלוג'ר זצ"ל

מעט צדקה מתוך עמל ויגיעה נחשבת כנהינה
מרבח

הנה השעם דבחלק היוצאים בצבא מפרש
פמה היה מכסם לה', ובחלק ישראל
מפרש הסכום שלהם, וחלק לה' לא פרש.
ונראה דבכל דבר מרמז התורה יראת שמים
ודרכי מוסר, והוא מאמרם ו"ל (סוכה מט:) אין
הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנאמר
(הושע י יב) 'זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד',
והינו אחר פונת הלב הן הן הדברים.

ראשי הצבא פיון דהם מסרו נפשם למלחמה,
ואף על פי כן נתנו ממנו מכס לה',
לכך זה המעט שנתנו חשבו לו יתברך כהרבה,
פיון דהוי בכונה רצויה ונסיון, ולכך פרש
שעורו. אבל חלק העם פיון שהם נטלו בחנם
בלי עמל ויגיעה, אין חדוש מה שנתנו ממנו
מכס לה', על כן אף שנתנו הרבה למעט
יחשב, ולא זכר סכומו פמה הוא פי אומר
במה נחשב הוא ואין פדאי להזכירו, ואין לך
רמז בתורה שאין בו למוד מוסר ויראת שמים.

הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ
מקנה הוא ולעבדיך מקנה. ויאמרו אם מצאנו

וזה גם כן פאן שְׁבָנו עָרֵי מִבְצָר לְטָפָם, אֵין זֶה בְּטַחֲוֹן גְּדוֹל שְׁלֹא יִזְקוּ הַטָּף מְאֻמֹּת הָעוֹלָם אֲשֶׁר סָבִיב יִתְהַלְכוּ כַּחוֹל עַל שַׁפַּת הַיָּם, וּמִי יַעֲמֹד לִנְגָדָם אִם יִבְאוּ וַיִּשְׁלְלוּ הָעָרִים וְהַטָּף, אַף עַקֵּר בְּטַחֲוֹנָם הִיָּה שְׁבֻכּוֹת הַמְצָוָה שְׁהוֹלְכִים לֶלְחֵם מִלְחָמוֹת ה' בְּשִׁבִיל אַחֵיהֶם יִנְצְלוּ, אַף הֵם הִצְרִיכוּ לַעֲשׂוֹת עָרֵי מִבְצָר עַל פִּי הַטָּבַע.

לְכֹן אָמְרוּ בְּשִׁבִיל שְׁנֵי דְבָרִים יִשְׁמַר הַטָּף, אֶחָד עַל פִּי טָבַע, וְאֶחָד עַל פִּי הַנֶּס, וְזֶה שְׁאֲמַר וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גֵדְרֵת צֵאן וְכו' וְעָרִים לְטָפְנָו, זֶהוּ שְׁמִירָה עַל פִּי הַטָּבַע, וְאַנְחָנוּ נַחֲלִץ חֲשִׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂזֻכּוֹת הַמְצָוָה יִגְן עֲלֵיהֶם עַל פִּי הַנֶּס, וְלֹא יִהְיֶה שְׁלִיטָה לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ עֲלֵיהֶם.

וַיִּעֲנוּ בְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אַתְּ אֲשֶׁר דָּבַר ה' אֶל עֲבָדֶיךָ כִּן נַעֲשֶׂה (לב לא)

מִשְׁךְ חִכְמָה

רבי מאיר הפתח מדיונינסק זצ"ל

כיון שהשכינה דברה מתוך גרונו של משה הצריך להתנות עם בני גר וראובן ככל משפטי התנאים

וּלְמַעַלְהָ אָמְרוּ רַק בְּאֲשֶׁר אֲדַנִּי דְבַר' (פסוק כז), בְּאֲשֶׁר אֲדַנִּי מְצֻוָּה' (פסוק כח), וְכֵאן אָמְרוּ 'דְבַר ה''. יִבָּא עַל פִּי מַה שֶּׁהִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים דַּעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת דְּבִשְׁלִיחַ לֹא בְּעֵי מִשְׁפְּטֵי הַתְּנָאִים, לֹא כְּפִילוֹת הַתְּנָאִי, וְלֹא הֵן קוֹדֵם לְלֹא וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה. וְאִם כֵּן, הֵכָא שְׁשַׁמְעוּ שְׁהַתְּנָה כֹּל מִשְׁפְּטֵי הַתְּנָאִים [אֲשֶׁר מְזֶה לְפִינֵן כֹּל מִשְׁפְּטֵי הַתְּנָאִים], עַל כְּרַחֲךָ שְׂכִינָה מְדַבְּרַת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְאִם כֵּן אֵינוֹ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, לְכֹן אָמְרוּ כֹּאֲשֶׁר דָּבַר ה' אֶל עֲבָדֶיךָ.

לְעִבְרִיה, וְאִם תִּשְׁאֵל אוֹתָנוּ מֵאִיזָה טַעַם, עַל זֶה אָמְרוּ אֵל תַּעֲבֹרְנוּ אֶת הַיַּרְדֵּן, כְּלוֹמַר יַעַן אַתָּה תִּשְׁאֵר פֹּה, לְכֹן אֲנַחְנוּ חִפְצִים אֶת הָאָרֶץ הַזֶּה.

וּבְזֶה מִיִּשְׁב, שֶׁהִפְרָשָׁה מִתְחַלֵּת וּמִקְנָה רַב הִיָּה לְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי גֵד, וְאַחַר כֵּן אָמַר הַפְּתוּב וּיְבֹאוּ בְנֵי גֵד וּבְנֵי יוֹסֵף, הַקְּדִים הַפְּתוּב בְּנֵי גֵד לְבְנֵי רְאוּבֵן, כִּי אֵיתָא בְּמִדְרָשִׁים שְׁמִשָּׁה רַבְנּוּ ע"ה מֵת בְּחֻלְקָם שֶׁל בְּנֵי רְאוּבֵן וְנִקְבַּר בְּחֻלְקוֹ שֶׁל גֵד, וּלְפִי זֶה רְאוּבֵן רָאָה שְׁמִשָּׁה יָמוֹת בְּחֻלְקוֹ לָזֶה יִצְאָה הַתְּעוֹרְרוֹת לְדָבַר מִמֶּנּוּ, אֲבָל גֵד רָאָה כִּי שֵׁם חֻלְקַת מַחוּקֵק סְפוּן לְזֹאת נִתְאַמָּץ אַחַר כֵּן יוֹתַר מִרְאוּבֵן.

וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גֵדְרֵת צֵאן נִבְנָה לְמִקְנָנוּ פֹּה וְעָרִים לְטָפְנָו. וְאַנְחָנוּ נַחֲלִץ חֲשִׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם הִבִּיאֵנָם אֶל מְקוֹמָם וַיִּשְׁב טָפְנּוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יִשְׁבֵי הָאָרֶץ (לב טו-יז)

דְּבָרֵי גְאוּנִים

בְּשֵׁם רַבֵּי אֲבֵרָהָם יוֹד וְאוֹרְמָאן מְבוֹטְטִיאָטְט זצ"ל הַשְּׁתַדְרָלוֹת שְׁמִירָה עַל פִּי דְרָךְ הַטָּבַע וְעַל פִּי נֶס

וְנִרְאָה לְבָאָר עַל פִּי מְאֹמֵר חַו"ל (בְּרֻכּוֹת ג:) מִדְּ יוֹעֲצִין בְּאַחִיתָפֵל, וְנִמְלָכִין בְּסִנְהֶדְרִין, וְשׁוֹאֲלִין בְּאוּרִים וְתַמִּים. וְקִשָּׁה לְמָה צְרִיף כֹּל כֵּף, בִּיּוֹן דְּשְׂאֵלוּ בְּאוּרִים וְתַמִּים תוּ לֹא צְרִיף יוֹתַר. רַק הָאֵמֶת דְּכֹל מַה שֶּׁיִּשׁ בְּיָדֵינוּ לַעֲשׂוֹת עַל פִּי הַטָּבַע אֵין אָנוּ סוֹמְכִין עַל הַנֶּס, אַף מַה שְׁלֹא יִשְׁלַם הַטָּבַע יִשְׁלִים הַנֶּס, לְכֹן שׁוֹאֲלִין מִקְדָּם בְּדֶרֶךְ עֲצָה וְטָבַע בְּנֵי אָדָם יוֹעֲצִין בְּאַחִיתָפֵל, וְאַחַר כֵּן שׁוֹאֲלִין בְּסִנְהֶדְרִין אִם הוּא עַל פִּי הַתּוֹרָה, וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִין שְׁהוּא עַל פִּי חֵק וּמִשְׁפַּט בְּנֵי אָדָם שׁוֹאֲלִין בְּאוּרִים וְתַמִּים לְהִשְׁלִים עַל פִּי הַנֶּס.

מנושאי הפרשה

נחנו נעבר חלוצים (לב לב)

הטעם שנאמר 'מכל הבהמה' רק במכם של בני ישראל ולא במכם אנשי המלחמה

זרע אהרן

רבי אהרן ייטלטל זצ"ל

הפרשת מכס מאנשי המלחמה לא לעזר רק
מהמינים שיש בהם מתנות כהנה

**וממחצת בני ישראל תקח אחד אחד מן החמשים
מן האדם מן הבקר מן החמרים ומן
הצאן מכל הבהמה ונתתה אתם ללויים (לא ל).**
ויש לדקדק למה במכס אנשי המלחמה לא
אמר 'מכל הבהמה', ובמכס בני ישראל אמר
'מכל הבהמה'.

ואפשר לומר דאיתא בפענח דנא, יתמורים
נקשה למה לא נזכרו גמלים שהיה
למדן הרבה, ויש לומר דאף אם היה להם
סוסים וגמלים הרבה לא בא לחשבון מפני
שאין ראוי מיהן לכהן, דאלו בתמורים פתיב
(שמות יג ג) 'ופטר תמור תפדה בשה'.

ואם כן במכס בני ישראל שנתנו ללויים, היו
נותנים אף מגמלים וסוסים ולכך פתיב
'מכל הבהמה', אבל במכס אנשי המלחמה
שנתנו לא לעזר הכהן לא נתנו פי אם מאדם
ובקר וצאן ותמורים, אבל לא מסוסים וגמלים,
ולכך לא נכתב 'מכל הבהמה'.

משך חכמה

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל

מכל הבהמה ונתתה אתם ללויים. פרוש, שללויים
נתן 'מכל הבהמה', וכמו דאמר להלן
(פסוק מז) 'ויקח משה וכו' מן האדם, ומן הבהמה
ויתן אתם ללויים'. אבל לא לעזר לא נתן (פסוק

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפניקעל זצ"ל

כשישראל באהרות הם מנצחים במלחמותיהם

במסורה, 'נחנו' תלמוד, חד 'נחנו נעבר
חלוצים', 'נחנו פשענו ומרינו'
(איכה ג מב), 'כלנו בני איש אחד נחנו' (בראשית
מב יא). [ועין בבעל הטורים]. ונראה לעניות
דעתי על פי מה שפרש השם משמואל (פר' כי
תצא תר"ע), שהקשה פתיב (דברים כא י) 'ונחנו ה'
אלהיך בידך', משמע תקף ומיד בלי שום
תפלות ותחנונים, ובפרשת בהעלתך פתיב (לעיל
י ט) וכי תבאו מלחמה בארצכם וגו' והרעתם
בחצרות ונזפתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם
מאיביכם, משמע שצריכים להתפלל ולעזר
רחמים ועל ידי זה נצולים, ושנית הקשה למה
פתיב בפרשת בהעלתך בלשון רבים ובפרשת
תצא בלשון יחיד 'כי תצא למלחמה על איבך'
וגו'.

ותרן ודא קשיא מתרצת בתורתה, דאם
ישראל הם באהרות כאיש אחד בלב
אחד אז אין צריכין לתפלה, כמו שהביא
במדרש (ויק"ר כו ב) דדורו של אחאב אף על
פי שהיו עובדי עבודה זרה, אבל מחמת שהיה
ביניהם אהדות תמיד נצחו, על כן כתב בפרשת
תצא בלשון יחיד, אבל בפרשת בהעלתך פתיב
בלשון רבים שאין ביניהם אהדות, על כן
צריכין לרחמים גדולים.

וזאת תורת המסורה, 'נחנו פשענו ומרינו',
אף על פי כן 'נחנו נעבר חלוצים',
ואם תקשה לך היאך יתכן זה, על זה תרן
'כלנו בני איש אחד נחנו', על כן בטוחים
אנחנו בנצחוננו.

על שאינו מינו, אחרי פי כלם תחת גדר בהמה הם.

אזנים לתורה

רבי זלמן סורוצקין זצ"ל

הבהמות שלא נתנו לאלעזר הכהן מחמת מעוטם נתנו ללוים

מכל הבהמה. במכס של אנשי הצבא לא נאמרה 'הוספה' זו אחרי האדם, הבקר, החמורים והצאן. ועולה על הדעת שבנדאי היו שם גם שאר בהמות כמו סוסים וגמלים, אלא שלא עלה מספרן לחמש מאות, ולא נתנו מהן תרומה לאלעזר הכהן, אכל היה מספרן יותר מחמשים וממילא נכנסו לחיוב האחוז אחד מחמשים שנתנה העדה, ולפיכך הוסיף בה 'מכל הבהמה'. אבל קשה לומר שבמדן היה מספר אפסי כזה של גמלים, שהרי נאמר (שופטים ו ה, ז יב) 'ולגמליהם אין מספר במדן עמלק ובני קדם'.

וראה זה מצאתי, שנתנו מכס לאלעזר רק מהמינים שיש להם קדשת בכורה: אדם, בקר, צאן וחמורים, ולפי זה אי אפשר לומר ש'מכל הבהמה' קאי בסוסים וגמלים.

ועולה על הדעת, שהאדם והבהמה נמנו באלפים, ואי אפשר שהיו אלפים מכונים, ואולי לא הגיע למספר שחייב במכס (ה' מאות), ולפיכך לא הזכירו בתרומת אלעזר. ומפניו שהיו מספרם יותר על חמשים, נתנו מזה אחוז ללוים, ולכן נאמר בלויים 'מכל הבהמה', הינו מאלה שלא נתנו לאלעזר תרומה מהן מפני מעוטן, אבל ללוים נתנו מבהמות אלו מאחר שהגיע מספרם לשעור החיוב באחוז הנתן ללוים.

כח) רק מן המינים שיש מהם מתנה לכהן, כמו מאדם - חמש סלעים, ומבקר וצאן - פטר רחם, ומחמור - פטר חמור, אבל לא משארי מיני בהמה כמו גמלים וכיוצא בזה שהיו במדן.

קהלת יצחק

בשם רבי שלמה הכהן מוילנא זצ"ל

הפרשת מחצית העדה ללוים ממין על שאינו מינו

וממחצת בני ישראל תקח אחד אחד מן החמשים מן האדם מן הבקר מן החמרים ומן הצאן מכל הבהמה ונתתה אתם ללוים. והקשה הרב

הגאון הכהן הגדול מאתיו רבי שלמה כהן מו"ץ ווילנא, מאי שיר ממיני הבהמות אשר עבירו הוסיף השתי תבות 'מכל הבהמה'. ולמה לא פתיב גם לעיל (פסוק כח) במכס לה' אשר לאלעזר הכהן 'מכל הבהמה' [וכו'].

ותרין הרב הנ"ל, דהנה המכס אשר לה' קראו הפתוב פה בשם 'תרומה' (בפסוק כ"ט, ובפסוק מ"א), ובתרומה מבאר הדין דאין תורמין ממין על שאינו מינו, אשר לזאת מודיענו הפתוב הכא פי נתן משה לה' אחד מחמש מאות מצאן על הצאן, וכן בכלם נתן ממין על מינו.

מה שאין פן ממחצית העדה הנפן ללוים שלא היה עליה שם תרומה, יוכל היות שלא נתן דוקא ממין על מינו, אלא נתן למשל בקר אחד השנה בערך חמשה צאן, נתן על הצאן תחת חמשה צאן, וכן בכלם, על פן אמר בהם 'מכל הבהמה', להודיענו על אפן הנתונה בזה, כי לא הקפיד בהפרשתם ממין

מעשי צדיקים

שמע רבי חיים עוזר את שמו של הרב המנוח, התענגו פניו, ושקע בזכרונות, תוף כדי שאל את הרב, "ואיל כבוד הרב להגיד לי, האם המגיד המקומי הספיד את הרב", הרב השתומם לפשר ההתענינות בפרט זה, וספר את אשר ארע.

"המגיד" דמתא עמד להספיד את הרב, כמנהג המקום העמידו עבורו שלחן קטן סמוך לארון הנפט, והנה אף הציג המגיד רגלו על השלחן, נשבר השלחן תחתיו והוא נפל ארצה פצוע, לקחוהו לבית החולים, בו הוא שוהה במצב קשה.

האזין רבי חיים עוזר לכל מלה מדברי הרב האורח ופניו הרצינו, לא הוציא מפיו מלה כאלו קשה לו הדבור בשעה זו. הרב האורח נפרד בדברי נימוס קצרים, והמשיך לדרכו.

מקורבי רבי חיים עוזר שנוכחו בשיחה והרגישו בצל שהטיל עליו הספור עם המגיד, עמדו עליו לספר מה ארע כאן, והוא נענה ואמר, "לפני עשרות שנים פרץ סכסוך בין הרב המקומי והמגיד של עירה זו.

המריבה הלכה וגברה ואיש לא הצליח לישב ההדורים, בסופו של דבר הגיעו השנים אלי, והציעו טענותיהם בלשון חריפה ובטון גבוה, פנראה נדמה למגיד כי הרב מדבר עליו יותר מדי חריף, התרתם כלו, ובעדו דרתחא הפליט מפיו, "אחרי פטירתך לא אספיד אותך".

"אנו רואים", סיים רבי חיים עוזר כשהוא כלו נרגש ומסער, "שאין הפקרות

ונדבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צנה ה' (ל ב)

אחר שנסתיימה בגינת בית המדרש החדש בגור, אחר שנחרב בשרפה הגדולה שפרצה בעירה בשנת תרס"א, בקש הרה"ק השפת אמת זיע"א מחתנו הרב חנוך צבי הכהן ליין זצ"ל, רבה של בענדין לתלות כרוז, שבית המדרש מיעד לתורה ולתפלה.

הלך רבי חנוך צבי והכין מודעה, עליה כתב, "בית המדרש קדש לתורה לתפלה ולחסידות". קשהראה את הגסח לחותנו הרבי, צוהו למחוק את המלה שהוסיף "לחסידות", מפני שכל מי שירצה לשוחח בבית המדרש, יצטדק כי מדבר הוא בעניני חסידות. (ממענינות אריות)

או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל ג)

רבה של אחת מעירות ליטא, הצרף להגיע לעירה סמוכה לוילנה, ובהזדמנות זו נכנס לעיר הגדולה, לבקר בבית רבי חיים עוזר גרוז'ניסקי זצ"ל ששחשב בתקופה זו לרבה של יהדות ליטא והיה בין ראשי המנהיגות היהודית בין שתי מלחמות העולם.

בדרבו, קבל רבי חיים עוזר את פני הרב בסבר פנים יפות, ושוחח עמו בענינים תורניים וצבוריים. בין היתר שאלו למטרת בואו, אולי הוא זקוק לעזרה, אמר לו הרב שהוא הגיע להלוות מכרו שכהן כרבה של עירה סמוכה, מכיון שהיה בקרבת מקום, חפץ להתראות עם הרב.

שְׁשֶׁתָּה אָמַשׁ אֶת יִזְן הַהֶבְדְּלָה, כִּי בְּרֻצוֹנוֹ לָתֵת לוֹ אֶת אֲשֶׁר הִבְטִיחַ.

"אֵין כָּל צַרָּךְ", אָמַר אָבִי הַיְלָד, "בְּגִי כִּכְרֵ שְׂכַח אֶת שְׁהִבְטִיחַ לוֹ הַרְבֵּי." "הוּא אוּלֵי שְׂכַח", אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, "אֲבָל אֲנִי לֹא שְׂכַחְתִּי כָּלֵל, אֶת מוֹצֵא שְׁפָתַי אֲשׁוּמֵר." (וּזְאת לִיהוּדָה)

הוֹרִי שֶׁל רַבִּי אִיסָר זֶלְמָן מֶלְצֵר זצ"ל, הָיוּ עֲנִיִּים מְרוּדִים, אֲחִיו שְׁנוּלְדוֹ לְפָנָיו, מִתּוֹ כָּלֵם בְּצַעֲרוֹתָם מִלְּבַד אַחוֹת אַחַת, וְהוֹרִי הַרְבּוֹ בַתְּפִלָּה לֵה' שְׁיוֹשִׁיעַ אוֹתָם, וְיִוֹלַד לָהֶם בֶּן שְׁיֵאֲרִיר יָמִים.

בְּיוֹם ה' אָדָר תַּר"ל, נוֹלַד לָהֶם בֶּן בְּשֻׁעָה טוֹבָה, בְּבָרִית הַשְּׁתַתְּף רַבָּה שֶׁל מִיר, רַבִּי יוֹם טוֹב לִיפְמָאן זצ"ל, שֶׁבָּרַךְ אֶת הָאָב וְאֶת הָרֶךְ הַנוֹלַד בְּבִרְכַת כַּהֲנִים, וְאָחַל שְׁיִזְכּוּ לַגְּדוּלוֹ לַתּוֹרָה לְחֶפֶז וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְשְׁיִזְכּוּ הַנוֹכָחִים וְהוּא בְּכָלֵם, לְהַשְׁתַּתְּף בְּסִעוּדַת הַמַּצּוֹה שְׁיַעֲשֶׂה הָאָב כַּאֲשֶׁר הָרֶךְ הַנִּמּוּל יִגִּיעַ לְמַצּוֹת.

בְּאִסָּר הִגִּיעָה הַשְּׁבַת בָּה עָלָה אִיסָר זֶלְמָן לַתּוֹרָה בְּהִיּוֹתוֹ בַר מַצּוֹה, הַזְמִין אָבִיו אֶת רַבִּי יוֹם טוֹב לִיפְמָאן, וְעוֹד מְרַבְּגֵי הָעִיר, הַקְּדוּשׁ הָיָה דָל בְּיֹתֵר מִפְּנֵי עֲנִיוֹתָם הַגְּדוּלָה. בְּקִדּוּשׁ קָם אָבִיו רַבִּי בְּרוּךְ פֶּרֶץ וְאָמַר, "מוֹרֵי וְרִבּוּתִי, לֹא חֲשַׁבְתִּי לַעֲשׂוֹת קִדּוּשׁ לְרַגְלֵ בַר הַמַּצּוֹה.

הוֹאִיל וּמַצְבֵי הַפִּסְפִּי בְּכִי רַע, חוֹשֵׁשׁנִי כִּי אֲסוּר לִי לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת לְקִדּוּשׁ, אֶךְ בְּשַׁעַת הַכְּסֻתּוֹ שֶׁל אִיסָר זֶלְמָן לְבָרִית, בְּרָכּוֹ אוֹתִי הַמְּרָא דְאֶתְרָא ה'מְלֻבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב' וְשֵׁאֲרַ הַנוֹכָחִים, שְׁאֲזָכָה לְהַכְנִיס אֶת הָרֶךְ הַנוֹלַד

בְּעֵלְמָא הַדִּין, אִם הַמְּגִיד גָּזַר עַל עַצְמוֹ לֵאמֹר לְהַסְפִּידוֹ, נִתְקַיְמוּ דְבָרָיו, לְמִירוֹת שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ כִּכְרֵ שְׂכַח מְכָר, עַד הֵיכֵן הַדְּבָרִים מְגִיעִים.

צַרִּיךְ לְהַזְהֵר, לְחַשֵּׁב עֶשֶׂר פְּעָמִים עַד שְׁמוֹצֵיאִים מִהַפָּה מִלֵּה אַחַת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ אַחֲרֵי כֵן לְהִתְחַרֵּט, מִלֵּה אֵינָה הוֹלֶכֶת לְאִבּוֹד, הָאָדָם שׁוֹכַח מֵה שֶׁדָּבַר לְפָנָיו שְׁנַיִם, אֲבָל יֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דִּין, כָּל מִלָּה מְרוֹחֶפֶת בְּאִוִיר וְאֵינָה נִגְעֶלְמַת". (קִדּוּשַׁת הַדִּיבּוּר)

כָּכֵל הֵיִצָּא מִפִּיו יַעֲשֶׂה (ל ג)

בְּרַשִׁי, כִּמוֹ לֹא יִחַלֵּל דְּבָרוֹ, לֹא יַעֲשֶׂה דְבָרָיו חֲלִין.

בְּשַׁנַּת תַּשְׁנ"א, חָל צוּם תְּשַׁעָה בְּאָב' בְּמוֹצֵאֵי שַׁבָּת, רַבִּי יְהוּדָה צִדְקָה זצ"ל, שֶׁהָיָה בָּא בְּיָמִים, שְׁלוּשָׁה חֲדָשִׁים טָרָם הִסְתַּלְקוּתוֹ, נִזְקַק לְנִטִּילַת תְּרוּפּוֹת עֶקֶב מַצַּב בְּרִיאֹתוֹ הַרוּפָּה, וְהַרוּפָּא אָסַר עָלָיו לְצוּם.

קִרְאוּ בְּגִי בֵיתוֹ שֶׁל הַרְבֵּ לֵילַד קָטָן מִבְּגֵי הַשְּׂכָנִים, כְּדֵי שְׁיִשְׁמַע אֶת הַרְבֵּ מִבְּדִיל עַל הֵיזֵן וְיִשְׁתָּה אֶת הַכּוֹס, לְאַחַר שֶׁשְׁתָּה הַיְלָד אֶת כּוֹס הַהֶבְדְּלָה, בְּקִשָּׁה הַרְבֵּנִית לָתֵת לֵילַד דְּבָרֵי מְתִיקָה, אוּלָם רַבִּי יְהוּדָה סָרַב וְאָמַר, כִּי אֵין זֶה הַשְּׁעָה הַמַּתְאִימָה לְקַבֵּל מִמֶּתָק.

הַסְבִּיר רַבִּי יְהוּדָה לֵילַד בְּנֵעָם, כִּי בְּשַׁעָה זֶה צְמִים כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל עַל הַרְבּוֹן הַמְקַדָּשׁ, וְאֵין זֶה מוֹ הַרְאִוֵי לְאָכֵל מִמִּתְקִים, עַל כֵּן מִיָּד בְּמוֹצֵאֵי הַצּוּם יָבוֹא וְיִקַּבֵּל אֶת הַמִּתְקָה הַמְבֻטָּח.

לְמַחֲרַת, מִיָּד כַּאֲשֶׁר נִשְׁלַם הַצּוּם, שְׁאֵל רַבִּי יְהוּדָה אֶת בְּגִי בֵיתוֹ הֵיכֵן הַיְלָד

מישראל, ביניהם אשתו חמותו ואביה, וכן בתו היחידה, לבד מהפצועים הרבים.

אך מה שקרה לאחר מכן היה נורא מהפצוץ עצמו, מתאר רבי יעקב יהושע, "קול שפעת המלת המון לאלפים ולרבות הולך וסוער, הרומסים על הגג, ותבוקע הארץ לקולם, רבים אשר המיתו ברמיסתם, יותר מאשר בראשונה".

ביתו נבוקע לשנים והוא נפל לבור עמק, כשקורות הבית רהיטים ואבנים גדולות נוחתות עליו, "באתי בין מצולה בארץ התחתית ממש, ככתוף המכבש מחמת כבד המשא הגלי גלים שנפלו עלי, קורות בתינו יותר מקורות בית הבד, לא נתנוני השב רוחי, ידי ואברי אינם ברשותי".

אמרת נגזרתי בדמי ימי, אלכה פקדתי יתר שנותי, לא אביט אדם עוד עם יושבי חלד, מתירא הייתי שלא יעשה בתי קברי לנסקליו ולנשרפיו, לנהרגיו ונחנקיו, עלי היו כלנה ארבעתו כאחת, ודין ארבע מיתות לא בטלו ממני".

בעודו קבור בתוף הגל נדר לאמר, "אם יהיה אלקים עמדי, והוציאני מן המקום הזה לשלום, ויבנה לי בית נאמן להרבות גבולי בתלמידים, לא אמןע עצמי מכתלי בית המדרש ולשקד על הש"ס והפוסקים, וכלון בעמקה של הלכה".

טרם כלה לדבר, והנה שמע ה' תפלתו, בין עמודי הבנין נעשה כמין שביל, והוא יצא בשלום בלא נזק ופגע, "אז ידעתי נאמנה כי מה' היה הדבר, ממש במקום שאין מצילין".

מאז והלאה שמתו הדברים אל לבי, שיהא עקר למודי בדבר הלכה בסגית הש"ס ופוסקים, ושלא להעלות בכתב שום דבר בעניני הדרוש או שאר למוזים, הרחוקים

למצוות ולעשות קדוש וסעודת מצוה, ואני עניתי 'אמן'.

השטתי כי זוהי קבלה בנדר אשר עלי לקימו, מסבה זו החלטתי שחובה עלי לעשות קדוש על אף הכל". (אוצרות התורה).

איט כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל ג)

"לבו", או "למברג" כפי שנקראה בפי היהודים, ג' כסלו שנת תס"ג, בביתו של רבי יעקב יהושע פאלק זצ"ל בעל הפני יהושע, התאספו תלמידיו לשמע את שיעורו הקבוע, כך תאר הפני יהושע עצמו את אשר ארע.

"שלו" הייתי בביתי ורענן בהיכלי, עם חברים ותלמידים המקשיבים לקולי, ואז ברגע אחד הפכה העיר לאי חרבות, מספר חביות גדולות מלאות אבק שרפה, התלקחו והתפוצצו בהתפוצצות אדירה.

בקרבת מקום ממקם היה מחסו נשק גדול של הצבא בו עמדו חביות רבות של אבק שרפה, ודבר מה גרם להם להתלקח ולהתפוצץ, בתים רבים נהרסו בפצוץ הגדול, ועוד רבים הפכו למאכלת של אש. גם הבית בו ישב עם תלמידיו התמוטט על יושביו.

השכינה הפכה מעיר בנויה לגל חרבות, הפוכה כמו רגע. הפצוץ גרם לאש גדולה שהתפשטה בין בתי העץ, בתים גדולים ובצורים עד לשמים, השפלו עד עפר. מהלם הפצוץ לא זעו גם אלה שנותרו בחיים, ולא נשמע אפלו קול זעקה.

רק קול פצפוע האש נשמע, כשהיא מכלה את הנותר מהבתים לאחר שקרסו. באסון הנורא נהרגו ששה ושלושים נפשות קדושות

אברהם התארכה, והחולה הוסיף לחיות, משסימו לדבר, יצא הש"ך מפתח הבית, ובאותו רגע נפח החולה את נשמתו. (בבבא

חמדת)

אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא, וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא (לא ד - ה)

ברש"י, 'לכל מטות ישראל' לרבות שבט לוי.

בנת שהגיע הרה"ק **הבית ישראל** זיע"א לבקר את **החזון איש** זצ"ל, בקש החזון איש לשמע מפיו דבר חדוש מאת אביו, הרה"ק **האמרי אמת** זיע"א.

פתח הבית ישראל ואמר, "הקשו המפרשים, הלא היו צריכים להיות שלשה עשר אלף חלוצי צבא משלשה עשר שבטים, ומדוע בפסוק כתוב 'שנים עשר אלף'.

והוא תרץ על פי דברי רש"י, 'וימסרו', להודיעו שבחו וגו', מששמעו שמיתת משה תלוי בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנקסרו על פרחו'. אולם בשבט לוי כתוב (דברים לג ט) 'האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר', רצון השי"ת הנה עולה אצלם על אהבת הקרובים והיקרים להם.

אפשר, אף שידעו בני לוי שמיתת רבם האהוב תלויה בדבר זה, הלכו ברצונם לעשות רצון השי"ת, רק שנים עשר אלף משנים עשר השבטים האחרים נמסרו בעל פרחם, אבל באמת היו שלשה עשר אלף".

(יחי ראובן, לימוטי יהודה)

ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רמס ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין ואת

ממרכז למוד האמת. רק אם התחדש לי דבר בסגית הגמרא או בפרש"י ותוס', אותה אבחר וקרב לכתב בספר הזכרונות".

זכה רבי יעקב הושע להנצל מהסכנה, הגם שהתרגשו ובאו עליו גם צרות אחרות, מלחמות, ונדודים בדרכים במשך כמה שנים, זכר את נדרו ולמרות כל המפריעים המשיך להרביץ תורה, עד שהדפיס את חדושו על הש"ס בשם פני הושע, וזכו הדורות שאחריו לספרו. (פני הושע - הקדמה)

לא יחל דברו בכל היצא מפיו יעשה (ג)

ספר רבי דב בעריש ויודנפלד זצ"ל **ראש ישיבת טשענבין**. רבי שבתי מהן זצ"ל, בעל הש"ך, הזדמן לעיר קאליש ודרש דרשה בבית המדרש לפני הקהל, ביניהם נכח **המגן אברהם** זצ"ל שבאותה עת עדין לא התפרסם ברבים.

אתר הדרשה התדפק המגן אברהם על דלת אכסנית הש"ך, פלפל עמו בחריפות ובבקיאות בכל מכמני הש"ס, והיו הדברים מאירים ושמחים פנתינתו מסיני.

באמצע פלפולם העמק בתורה, באו אנשי הבית בבהלה והודיעו לש"ך כי בעלית הבית שוכב חולה מסכן, הנוטה למות ברגעים הקרובים, מכיון שהש"ך כהן, עליו לצאת מיד מהבית שלא להטמא למת.

רבי שבתי שעמד בעצומה של רתחא דאורייתא, הפשיל שרוולו, נתן בכל עז דפיקה על השלחן, ואמר, "אני מצוה להמתין", והמשיך בשיתחו עם המגן אברהם.

לתדהמת הנוכחים נתקם לעיניהם 'ככל היצא מפיו יעשה', שיחת הש"ך עם המגן

בלעם בן בעור הרגו בחרב (לא ח)

יש להבין, מדוע טורחת התורה ומפרטת כיצד הרגו את בלעם בן בעור, מצינו שהתורה מתארת את פטירתו של משה רבנו ואת הסתלקותו של אהרן הכהן, אך לשם מה חשוב לנו לדעת כיצד נהרג בלעם הרשע.

מיישב הגן איש חי וצ"ל את הדברים על פי משל, מעשה ביהודי עם הארץ שכמעט ולא היה הולך לבית הכנסת, מלבד בשבתות ובמועדי ישראל, גם בעתים הנדירות בהן היה פוקד את בית הכנסת, היה מגיע באחור, לקראת קריאת שמע, לכן כמעט ולא הכיר את מנהגי התפלות.

באחד הימים נשא האיש לאשה חכמה ומכבדת, והחליט באפן יוצא דופן ללכת לכבודה לבית הכנסת מקדם מהרגלו.

האיש שהיה בור ונבקר, נכנס לבית הכנסת בעת שהחלו לומר 'ברוך שאמר', וסבר כי הקהל נעמד על רגליו לכבודו, אחר התפלה שב לביתו שמח וטוב לב וספר בגאווה, 'רק נכנסתי לבית הכנסת, ומיד נעמדו כל המתפללים על רגליהם לכבודי'.

האשה הפקחית, שידעה לאיזה עם הארץ נשאה, אמרה לו, "באיזו שעה נכנסת לבית הכנסת, מחר תבוא חמש דקות מאחר יותר, נראה אם אי מי יקום לכבודך".

למחרת נכנס האיש לבית הכנסת בעת שאמרו 'אשרי ישבי ביתך', וראה כי הכל יושבים בלא לזוע ממקומותיהם, איש לא טרח לקום ולכבדו.

על פי זאת באר הגן איש חי, בפרשיות הקודמות מתארת התורה את גאותו של בלעם, אשר התרברב והלל עצמו (לעיל כד

ג-ד), 'נאם בלעם בנו בעור ונאם הגבר שתם העין', 'נאם שמע אמרי קל אשר מחזה ש-די יחזה נפל וגלוי עינים'.

בלעם התפאר שאלקים נגלה אליו כאלו היה צדיק יסוד עולם, אך האמת שבלעם זכה לנבואה לא בשל מעלתו ונגדלתו, אלא כדי שלא יהיה לאמות העולם פתחון פה לומר, "אלו היה לנו נביא כמשה, היינו עובדים לקב"ה", כדאימא (במדב"ר יד ט).

למרות שבלעם חי בשיא השפלות, הוא השתוקק להסתפח לאחר מותו לכלל ישראל, בקש ואחל לעצמו בנבואתו, (לעיל כ י) 'תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו', למות כמותם בדרך נקיה וישרה.

באה התורה להודיענו כי כל הכבוד שחל בלעם בחייו, לא היה מחמתו, אלא כדי לסתר טעגותיהן של האמות. לפיכך כאשר סיים את תפקידו עלי אדמות, לא התקבלה תפלתו, הוא מת בדרך מבזה ונשחט בחרב. כך נודע לכל כי דרגתו השפלה של בלעם, אינה ראויה לשמץ כבוד ותהלה. (אוצרות יוסף ע"פ עוד יוסף חי)

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המנפה בעדת ה' (לא טז)

לפני שנים רבות ספר לי רב שהיה אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א בשנים שלפני המלחמה, שהרבי מבעלזא רגיל היה לעורך ביום ראש השנה לפני התקיעות אודות חזק בעניני צניעות וקדשת המחנה.

שנה אחת בדרשת ההתעוררות לפני התקיעות, אמר בשם אביו הרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א, כי פריצות היא אביזרייהו

אלימלך מקארלין זיע"א הי"ד, נפגש הרה"ק **רבי ישראל פולוב מסטאלין** זיע"א, הינוקא, עם יהודי עשיר בעל אחזה גדולה, שהכל הכירוהו כאדם שאינו הגון.

לפליאת החסידים, קרבו הרבי ביותר, ושוחח עמו ארפות. האיש הזמין את הרבי לבקר באחזתו המפארת, והרבי נענה להזמנתו ובקר אצלו עם כמה מאנשיו, אחר שהזהירם שלא יטעמו כלום בבית.

בעל הבית התרגש לרגל אורחו החשוב, כבוד ביותר, והכין לכבודו מעדני מלך ביד רחבה. הרבי התחמק בתרופים שונים ולא טעם מפל אשר הגש לפניו, על כמה מהמאכלים אמר שהם טובים מאד עבור אנשיו, והם יצטידו עמיהם בעת חזרתו.

אחר צוה הרבי על המנגנים שיזמרו נגון, והוא רקד עם המארח לבד. הענין היה לפלא בעיני האנשים שהכירו את הגביר ותהלוכותיו.

אחר זמן ראוהו מגיע לסטאלין לבית הרבי, הוא שהה בפנים זמן רב, אחר יצא מהחדר כשעיניו זולגות דמעות והוא בוכה מאין הפוגות. הוא התחרט על מעלליו הרעים, הרבי יעצו שיעזב את אשתו, והוא היה לבעל תשובה בשלמות. (אורי הגנוז)

נחנו נעבר חלוצים לפני ה' ארץ פנען ואתנו אחזת נחלתנו מעבר לירדן (לב לב)

כתב רבי שמעון כהן זצ"ל, מעשה בהלך עני שהיה מסובב מבית לבית, הולך מדלת לדלת ופושט יד לנדבה, כך הצטרפה פרוטה לפרוטה, ואפשרה את מחיתו הדלה.

במהלך נדודיו, הגיע לרחוב בו עמד ארמונו המפאך ורחב הידים של אחד מעשירי

דגלוי עריות, וצריך למסר הנפש כפשוטו על הדבר, כי דינו ביהרג ואל יעבר.

אחר בכה הרבי מבעלזא ואמר, "אוי לנו מיום הדין, הרי הולכים אנו כעת להכנס למשפט, ומי יודע על כמה עברות של יהרג ואל יעבר' הולכים לדון אותנו, שהרי כל מעשה פריצות דינו ביהרג ואל יעבר.

הצבור השתוממו לשמע את חדוש הרבי, שהאסור החמור להתנהג בפריצות

הנו ביהרג ואל יעבר, כשהרגיש בכך הרבי מבעלזא, הוסיף ואמר, "אבי זצ"ל היה פוסק, אם הוא פסק כך, זוהי הלכה". (טעם ודעת)

שא את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה וגו', כאשר צוה ה' את משה (לא טו)

פנעם נשלח הרה"ק **האבני נור** זיע"א על ידי חותנו ורבו הרה"ק **רבי מנחם מנדל מאקאק** זיע"א, לשליחות בדבר שלא היה לרצונו.

הבחין הרבי הקדוש בחסרון רצונו בשליחות, פתח ואמר לו, "מצינו במשה רבנו שצוהו הקב"ה 'שא את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה' וגו', והוא עשה, 'כאשר צוה ה' את משה'.

משה רבנו קים את צווי ה' יתברך למנות את הנכריות ואת הבהמות, באותה התלהבות כמו שעשה כל מצוה שבתורה, כיון שזה היה רצונו יתברך באותה עת". (ממענות אריות)

לכפר על נפשתינו לפני ה' (לא מז) שהותו בזלואטפאלי לרגל חתנתו של בנו ממלא מקומו הרה"ק **רבי אברהם**

שְׁבִידִי". סקננותו של העשיר התעוררה, אָחַד מן השנים, או שִׁלְפָּנָיו אֶחָד הַמְּמָצְנִים, עֲשִׂיר מִפְּלֶג הַחֵי כְּסָבָן, שֶׁעָשָׂו רַב לַמָּאָד וְאִינוּ רְאוּי לַנְּדָבָה, או שִׁלְפָּנָיו עֲנִי עַז פָּנִים הַמִּתְקַלֵּס בּוֹ, אִף הוּא אִינוּ רְאוּי לַנְּדָבָה.

"פֶּרֶט" נָא דְבַרְיָךְ, תִּבַע בְּסִקְנֹת גְּלוּיָהּ, "בְּבִקְשָׁה, הַתְּעַנִּינִי אֲצֵל הַסְּבָרָן, הוּא שְׁאָמַר שִׁישְׁנָם שְׁנֵי סוּגֵי תַכְרִיכִים בְּלִבָּד, לְעַנִּיִּים וְלְעַשְׂרִים, הַהֶפְרֵשׁ בְּמַחֲרָם עוֹמֵד עַל עֲשָׂרָה זְהוּבִים".

עַל פִּי מַעֲשֵׂה זֶה נִרְאָה לְפָרֵשׁ אֶת דְּבָרֵי הַמְּסוֹרָה, שֶׁבַתּוֹרָה נִכְתְּבָה אַרְבָּעָה פְּעָמִים הַמֶּלֶךְ 'נְחֻנּוּ', 'כְּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נְחֻנּוּ', 'וְנְחֻנּוּ מֶה', בְּפָרְשָׁתְנוּ 'נְחֻנּוּ נַעֲבַר חֲלוּצִים', 'נְחֻנּוּ פֶּשַׁעֲנוּ וּמְרִינוּ'.

דְּהֵלֵא בְּמָה יִכּוֹל הָאָדָם הַתְּגָאוֹת עַל חֲבֵרוֹ, בְּחֻמָּה, בְּיַחוּס אוּ בְעֵשֶׂר, אֲבָל אִם נִתְבּוֹגַן בָּהֶם, נִרְאָה שְׁאִינוּ בְּכָל אֵלּוּ כְּדֵי לְעוֹרֵר גְּאוּנָה, אוּלַי אִף לְהִפְדּוֹ.

זֶה, 'וְנְחֻנּוּ מֶה', בְּמָה נִתְגָּאָה, אִם בְּחֻמָּה, הֲרֵי 'נְחֻנּוּ פֶּשַׁעֲנוּ וּמְרִינוּ', הַחֻכֵּם הַחוּטָא, עָנְשׁוּ רַב יוֹתֵר. אִם בְּיַחוּס, הֲרֵי 'כְּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נְחֻנּוּ', בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. אִם בְּעֵשֶׂר, הֲרֵי 'נְחֻנּוּ נַעֲבַר חֲלוּצִים'.

בְּסוּף יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ יִחְלְצוּ מֵאֲתָנוּ אֶת מַחְלְצוֹתֵינוּ, וּמֵאוּמָה לֹא נִטַל עִמָּנוּ, כְּאֲשֶׁר אָמַר הַתָּנָא (אבות ו ט), 'בְּשַׁעַת פְּטִירְתוֹ שֶׁל אָדָם, אִין מְלוּיִן לוֹ לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרָגְלִיּוֹת, אֲלֵא תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִבָּד'. (מעשה חושב)

הָאָרְץ, אֲשֶׁר יָשַׁב אוֹתָהּ עַת בְּמִרְפַּסַּת הַפּוּנָה אֶל הָרְחוֹב, שְׁקוּעַ בְּסִפְרֵי חֲשׁבוֹנוֹתָיו.

הַתְּקַרֵּב הַעֲנִי, הוֹשִׁיט יָדוֹ וְקִשְׁקֵשׁ בְּפְרוֹטוֹתָיו, לְעוֹרֵר אֶת תְּשׁוּמַת לְבוֹ שֶׁל הָעֲשִׂיר, אִף הָעֲשִׂיר שֶׁכָּרְגִיל הִיָּה נוֹתֵן לְעַנִּיִּים, הַפְּטִיר לְעַבְרוֹ, "הַמִּתֵּן מַעֵט, אֲנִי מַחֲשֵׁב עִתָּה אֶת שְׁוֵי נְכָסִי, אֲסוּר לִי לְהַסִּיחַ דְּעִתִּי, פֶּן אֶתְבַּלְבַּל בְּחֲשׁבוֹן".

נִטָּא הֲרַעִיוֹן חוֹן בְּעִנְי הַעֲנִי, מְדוּעַ לֹא יִחֲשַׁב גַּם הוּא אֶת שְׁוֵי נְכָסָיו, נִפְנָה לַפְּנֵי הַשְּׁלָחַן, עֵרַם אֶת הַפְּרוֹטוֹת שֶׁמֵּלֵאוֹ אֶת כָּל כִּיסֵי בְגָדָיו, וּמָנָה אוֹתוֹן אַחַת לְאַחַת, סִדְרָן בְּקְבוּצוֹת שֶׁל עֵשֶׂר עֵשֶׂר.

נִטָּא אֵלָיו הָעֲשִׂיר מִבֵּט מִשְׁעֲשֵׂעַ, עֲנִי מְרוּד זֶה מִבְּקֵשׁ לְעִשׂוֹת כְּמַעֲשִׂי, אִף בְּהַבְדִּל קֶטַן, אֲנִי מוֹנֶה רְכוּשׁ בְּמִלְיוֹנִים, וְזֶה סוֹפֵר פְּרוֹטוֹת. הוּא לַעֲג לְעַנִּי בְּזִיחֻחוֹת הַדְּעַת וְאָמַר, "מֶה יֵשׁ לָךְ לְחַשֵּׁב, כְּלוּם מִבְּקֵשׁ אֶתָּה לְדַעַת כְּמָה חֶסֶד לָךְ כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְעֵשְׂרִי".

חֲוָרוּ לָרְגַע פְּנֵי הָעֲנִי, אִף מִיַּד הַתְּעַשֵּׂת וְאָמַר, "לֹא, זֹאת אִינִי צָרִיךְ לְחַשֵּׁב, בְּרִיתִי בְּעֵבֶר וְאִנִּי יוֹדַע מִשְׁכָּבֵר", גְּעוּרָה סִקְנֹתוֹ שֶׁל הָעֲשִׂיר, "מָה, בְּרִיתִי מֶה הַהֶפְרֵשׁ בִּינֵינוּ", "אֲמַנָּם כּוֹ", עֲנָה הָעֲנִי.

וְלֵאיוֹ תוֹצֵאָה הַגַּעַת", שְׁאֵל הָעֲשִׂיר מִשְׁעֲשֵׂעַ, "הַגַּעַתִּי לְמִסְקָנָה שְׁאִינְנוּ רְחוּקִים זֶה מִזֶּה, כָּל הַהֶפְרֵשׁ בִּינֵינוּ מִסְתַּכֵּם בְּעֲשָׂרָה זְהוּבִים בְּלִבָּד". "הַבָּלִים תְּדַבֵּר", הַפְּטִיר הָעֲשִׂיר, וְשֵׁב לְחֲשׁבוֹנוֹתָיו.

עֲשָׂרָה זְהוּבִים", שֵׁב הָעֲנִי וְאָמַר, "אִין זֶה עַל פִּי אֲמַדּוֹן אוּ הַשְּׁעָרָה, שְׁאֵלְתִי מְבִינִים וְיוֹדְעֵי עֲנִין, וְהֵם אֲמַתּוּ אֶת הַנְּתוּנִים

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

וברכותיו על הבשמים הן ברכות לבטלה, עליו לדעת, כי זו היא הסבה למחלתה של בתו".

בשמע הגביר את הדברים ששם הרבי בפי שליחו, הפתע ביותר, באשר ידע בנפשו כי אכן אמת הדבר שתתרון הוא ואינו מריח. קבל עליו מעתה להמנע מלברך את ברכת הרית, ותוך זמן קצר החלימה הבת ממחלתה והעלתה ארוכה. (סיפורים נפלאים)

לא פעם, זכה הרה"ק רבי בערצ" מנדבורנא זיע"א לגלוי אליהו הנביא זכור לטוב, מעת לעת רגילים היו לראות על שלחנו אורחים לא מקרים, שנתגלה אחרי זמן שהיו בדמותו של אליהו הנביא. (פרשת מרדכי)

אחר מספר בנות שנולדו בבית הרה"ק רבי מאיר מפרמיטלאן זיע"א, הוא פנה אל אחיו הרה"ק רבי יצחק מקאליש זיע"א מספר פעמים בבקשה שיעתיר בעדו, שיזכה להפקד בבו זכר, רבי יצחק נעתר לבקשתו, והבטיחו שיזכה להפקד בקרוב.

בנות שחלקו את חפצי ירשת אביהם הרה"ק רבי ארון לייב מפרמיטלאן זיע"א, לאחר הסתלקותו, חפצו הכל בכלי המחזיק בשמים, בו עמדו הבשמים שבהם הריח אביהם הקדוש במוצאי שבתות, ובשאר ימות השבוע.

לקח רבי מאיר את הבשמים לעצמו, ושלח לאחיו רבי איציק'ל את הכלי בלא הבשמים. כאשר מצא רבי איציק'ל את הכלי ריק, שלח להשיב לרבי מאיר, "אמנם בו יהיה לך כאשר הבטחתי, אולם הבשמים יחסרו בו". (פרשת מרדכי)

בעיר ברדיטשוב, התגורר נגיד נכבד בשם ר' יעקב פקטנהולץ, שלא ידע מאומה אודות הרה"ק רבי ישראל דב מוילעדניק זיע"א, שמע נפלאותיו של המגיד לא הגיעו לאזניו מעולם.

פעם חלתה בתו במחלה קשה, מצבה התדרדר מיום ליום, עד כי הרופאים התנאשו מחייה וחדלו מלרשם לה תרופות, החל האב האמלל שולח 'פדיונות' לצדיקי הדור, אך הישועה בוששה מלהגיע.

משועבדהו מכריו וידידיו שישלח 'פדיון' גם אל הרה"ק רבי ישראל דב מוילעדניק, שהרי ידוע ומפורסם הוא במופתיו ובנפלאותיו, לא אחר הגביר מלעשות כדבריהם, וזו את משרתיו לרתם את הסוסים לכרכרתו, ושלח אחד מאנשיו לוילעדניק, כש'פדיון' נכבד בידיו.

טרם צאתו לדרך, צוה הגביר על השליח כי ישוב לברדיטשוב קדם יום השבת, ללא כל תרוצים ואמתלאות. השליח מסר לרבי את דבר שליחותו, אך הרבי לא השיבו מאומה על בקשתו, רק הורה שישאר במחצתו עד אחר השבת.

בלית בררה, נאלץ השליח לעשות את השבת בוילעדניק, במשך ליל השבת ויומו, לא פנה אליו הרבי ולא אמר לו מאומה, רק במוצאי יום השבת, בשעה שנטל הרבי בידו את כוס ההבדלה, שאל את הגבאים האם היהודי מברדיטשוב עדין כאן.

משהשיבו בחיוב, קראו הרבי אליו ואמר לו, "סע לעירך, ואמר לבעל הבית שלך שמעתה לא יוסיף לברך על הבשמים בשעת ההבדלה במוצאי שבת, אין לו חוש ריח,

מילין קידין והידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא

תְּהִי־תָא

תְּהִי־תָא דְאִתְּרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כח הרצון והקבלה

אמנם לא תמיד יכול האדם להביא מחשבתו לידי מעשה בפועל, אך על כל פנים במחשבתו ורצונו נדרש ממנו שיהיה בבחינת 'מידת הדין', שלכל הפחות ירצה לסיים את הכל בשלימות, שכן מה מעכב בעדו לרצות לעשות כמה שיותר. ועוד, כאשר רצונו יהיה בשלימות, אף כי במעשה הוא מוגבל, מסייע הקב"ה בידיו להוציא הדבר אל הפועל אף במעשה [וכפי שכתב שם: ואמת כי המעשה אינו נגמר רק בעזר הבורא כמו שכתוב (תהלים נז ג) 'לא אל גומר עלי', וזה הוא ברחמים. כי במידת הדין צריך האדם לעשות כל המוטל עליו בעצמו. רק אם הרצון כראוי אז מסייעין אותו משמים וזה שיתף עמו מידת הרחמים].

הטענה על האדם - מדוע לא רצית

בספרן של צדיקים מובא בכוונת המאמר הידוע 'אין דבר העומד בפני הרצון'. שפירושו, אין דבר העומד ומעכב ביד האדם לרצות בכל ליבו, ואף אם למעשה לא יעלה בידו, עדיין תהיה עליו טענה מדוע לכל הפחות לא רצית*. כי כשהאדם רוצה, ממשיך במחשבתו כוחות וסיוע עליונים לעזרו לעשות המעשה בפועל. ומלבד הסיוע שמקבל, גם עצם המחשבה והרצון חשובים בפני עצמם לאין ערוך. הרי הבוחן לבות יודע את לבבו של האדם, ורואה שכוונתו שלימה לעשות רצונו, ועל כך וודאי תואמים דברי חז"ל (ברכות ו): חישוב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

אִישׁ כִּי יֵדֵר נֶדְר וְגו' לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה (ל ג).

לביאור הדבר נקדים פירושו של השפת אמת (בראשית תרל"ז ד"ה ברש"י) על דברי רש"י בתחילת בריאתו של עולם (בראשית א א), למה נאמר 'ברא אלקים' ולא נאמר 'ברא ה'". מבאר רש"י מחז"ל, שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למידת הדין, היינו דכתיב (שם ב ד) 'ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים'. וכמו מאליה תעלה הקושיא: וכי חלילה יש שינוי אצל הקב"ה, שבתחילה חשב כך ואחר כך הוחלפה מחשבתו באחרת.

אלא מבאר השפת אמת, אין כאן ח"ו חזרה מדבריו יתברך, רק העולם נברא בצורה זו כדי שהליכות העולם יהיו כבריאתו [בשלימות ללא חיסרון ופגם, כמידת הדין הנוקבת], כי רצון האדם ומחשבתו צריך להיות לעשות ולקיים הכל ממש כדין וכרצון הבורא. ואם כי אינו יכול לגמור במעשה הכל כראוי, אחר כך יצטרך לבוא לבחינת 'שיתף מידת הרחמים', אבל הרצון צריך להיות כדין [בביאור הדבר מדוע אכן כך הם הדברים, מסביר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ע"ה (ויצא ד"ה והנה ה'), כי הנשמה חוצבה מעולם המחשבה, מדרגה גבוהה, נשמה היא 'חלק אלו-ה ממעל' (איוב לא ב), קדושה וטהורה, ולכן היא רוצה את כל הקדושה והטהרה. אבל כשזה בא לידי מעשה שאז זה בידי הגוף והנפש הבהמית, מקבל האדם חולשה וקרירות].

המשך בעמוד הבא

א. כן היה רגיל האדמו"ר בעל הפני מנחם מגור זי"ע בשם אביו בעל אמרי אמת זי"ע (ראה פני מנחם בראשית תשנ"ג ד"ה איתא במדרש שקין).

הקבלה מסייעת שיהיה המעשה קרוב למחשבתו

מכאן ניתנה ראש לבאר דברי התורה בפרשתנו כפי שפירשה בשפת אמת (תרל"ט ד"ה במדרש ונשבעת) מדוע נאמר בציווי התורה בעניין נדרים (במדבר ל ג) 'ככל היוצא מפיו כן יעשה' בכ' הדמיון, יכול היה לכתוב 'כל היוצא מפיו יעשה'. אך קשה שיהיה המעשה באותה ההתלהבות כבשעת הנדר, ועל כך אומרת התורה 'ככל' שע"י הקבלה יכול המעשה להידמות לשעת הנדר. ועל זה באה תורה בציוויה, שעל האדם לדעת כי גדול כח הקבלה שעל ידה יוכל לעשות קרוב למחשבתו הראשונה שהייתה בהתלהבות שלימה.

משכך, אף אם יבוא מי ויטען מה לי לקבל על עצמי, הרי כמעט ואין באפשרות שאעשה כפי מחשבתי הראשונה. אף אתה אמור לו, אמת כדבריך שכמעט ולא ניתן לעשות המעשה בשלימות כפי המחשבה, אך כאשר יהודי מקבל על עצמו בחפץ לב וברצון שלם, יעזרהו ה' לעשות קרוב לאשר קיבל, ויעלה עליו כמי שעשה בשלימות, אך כאשר אינו מקבל על עצמו, נמצא כי חסר מה ברצונו להיטיב, ואז ימצא עצמו רחוק יותר.

יעשה כל שביכלתו כדי שיהיה המעשה קרוב להתלהבותו הראשונה

לאחר שירצה בלב שלם ויקבל על עצמו לגמור המעשה בפועל, המבוקש מהאדם שיעשה ככל שיכול שיהיה קרוב למחשבה הראשונה. כפי שכתב בתפארת שלמה (שבועות ד"ה זכור את, ועוד) לבאר את הפסוק (דברים כג כד) 'מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלקיך: דהנה מדרכי העולם כי בשעת הנדר שהאדם נודר מחמת איזה סיבה, הוא עושה בחשק נמרץ, אך אחר כך נתקרר החשק להיותו מקיים באותה הבחינה שהיה בה בשעת הנדר, לזאת אמר הכתוב 'ועשית כאשר נדרת' באותה בחינה ממש.

בכך מבואר הנראה ככפילות, שכן בתחילה כבר נכתב 'מוצא שפתיך תשמור', מדוע אם כן נאמר שוב 'ועשית כאשר נדרת'. אך בהבנה זו מבואר, שהתורה אומרת לאדם 'מוצא שפתיך תשמור', זכור את החשק והרצון שהיו לך בשעת הנדר, וכך תקיים 'ועשית כאשר נדרת', כלומר, אף בשעת המעשה תעשהו קרוב עד כמה שאפשר לאותו החשק שהיה לך בתחילה.²

ב. וזוהו ביאר הפסוקים האמורים באברהם אבינו ע"ה 'ויאמר ה' אל אברהם לך לך', ואחר כך נאמר 'וילך אברהם כאשר דיבר אליו ה'', היינו שהלך באותה ההתלהבות שהייתה לו בעת שאמר לו הקב"ה.

וכך נאמר לכל יהודי בעת מתן תורה (דברים ד ט-י) 'רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך. יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב'. כי בלימוד ובראיית הספרים לבד יוכל לבא לידי שכחה בהעלמת העין כמו שכתוב (משלי כג ה) 'התעייף עיניך בו ואיננו'. לכן צריך כל האדם להעלות על זכרונו תמיד בשעת לימודו, מעמד הר סיני בראיה חושית. אשר אז הייתה התגלות האלקות לבני ישראל, וכל הנשמות מבני ישראל עד דור דורות כולם עמדו על הר סיני לקבל התורה, וצריך לעורר האדם תמיד אותה התשוקה והחשקות לא יפול ממנו (תפארת שלמה שם).

ג. ומוסיף ואומר: כי באמת המעשה רחוקה מאוד מהרצון והקבלה רק שע"י הקבלה יכולין להדמות המעשה אל הקבלה. ועוד כתב: והוא הבטחה גם כן, כי יוכל האדם לקיים אחר כך במעשה כפי הקבלה בפה.

וראה עוד שכתב (מסעי תרל"ג ד"ה א"ז): אדוני אבי זקני מו"ר ז"ל [החידושי הרי"מ] הגיד בפסוק (במדבר לד ב) 'כי אתם באים כו'. כי צריך האדם לקבל על עצמו להיות מיוחד להק יתברך כרצונו עד שלא יהיה נשכח ממנו אף רגע אחד. אף שיודע האדם כי איננו במדריגה זו. מכל מקום הקבלה והרצון צריך להיות על צד היותר טוב. וזה מועיל שיוכל לעשות דבר מה על כל פנים.

מילתא דפליאה

אחדות הצדיקים משפיעה טובה לעולם

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאִשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל (ל ב). הנה אמרו חז"ל (סנהדרין עא:): כינוס לצדיקים הנאה היא להם והנאה היא לעולם, כי בכוח אחדות הצדיקים יושפע שפע טובה לכלל ישראל, כי כאשר יש מחלוקת על הצדיק כתב הנועם אלימלך (ד"ה וידבר) כי בהיות הצדיק יחידי הוא צריך תוספת כוח ומאמץ לסתום פיות המקטרגים, וכשמתחבר הצדיק עם שאר צדיקים ממילא נשפע טובה לכולם. זהו הנאמר כאן **וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל**, כשידבר משה עם ראשי המטות הצדיקים שיתחברו הצדיקים עמו, דבר זה הוא לבני ישראל לתועלתם ולטובתם. שעל ידי זה בא להם שפע טובה וברכה.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ובקדושת לוי (ד"ה לא יחל): 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה'. מי שאינו עושה דבורו חולין, עושה תקונים בכל היוצא מפיו, ויגזור אומר ויקם לו, 'צדיק מושל ביראת אלהים', על ידי שמירת ברית הלשון. וזהו 'מטות', שיוכל להטות מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדין לרחמים.

אש התורה מבערת הרע שבאדם ומגלה שורשו העליון

כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר (לא כג). בכוח האש להפליט כל מיני זוהמה הבלועים בכלים, ויש לנו ללמוד מה גדול כח התורה הנמשלת לאש (תענית ז). כנאמר (ירמיה כג כט) 'הלא כל דברי כאש נאום ה', ששורפת ומבערת כל רע שנדבק ונבלע בו, ואז מאיר בו נשמתו הטהורה, שכן כל יהודי יש בו נשמה טהורה חלק אלוה ממעל הכלולה משבע המדות הקדושות, ומכסא כבוד מקור מחצבתה להאיר לאדם גם בעולם השפל והחומרי, ועיקר הנשמה שרויה בעליונים ורק הארה מועטת ממנה משתלשלת באדם למשכו ולהגביה אותו לשורשו.

בשערי קדושה (ח"ג שער ה): אור אחד הוא בצורת אדם מתפשט בכל ארבעה עולמות, אצילות בריאה יצירה עשיה, עד סוף ארבעה יסודות העולם השפל, והוא מתדבק באורות אדם העליון הנקרא עשר ספירות, והם מתלבשים בזה האור הנקרא אור מחצב הנשמות, וכל נשמות התחתונים כלולות שם, וברדתם בעולם הזה להתלבש בגופות מניחות שרשיהם דבוקות במקורם אשר משם חוצבו, וענפי השרשים ההם לבדם הם יורדים בדרך התפשטות לבד ומתלבשות בגופות בעולם הזה, כדמיון ענפי האילן שהן דבוקות ומושרשות בגוף האילן ממש וכופפות עצמן למטה, ונוגעות בקרקע עצמו בעודן נאחזות בגוף. מהאדם מבוקש לשאוף בכל ימי חייו להגביה

כח הצדיק לשדד מערכות נלמד מפרשת נדרים

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', אִישׁ כִּי יֵדֵר נֶדֶר וְגו' (ל ב-ג).

לימוד גדול זכינו ללמוד מפרשת נדרים, כמובא מהרה"ק רבי בונים מפרשיסחא ע"ה (קול שמחה ד"ה עוד), שכמו שמצינו בנדרים שיכול האדם להוסיף על עצמו אף דברים המותרים, ובשעה שאוסר על עצמו נעשה דין התורה שיהיה אסור לו לאכול או ליהנות מן הדבר הנדור - נמצא בכח פיו של האדם לפעול לחדש מצוה מן התורה. כן בכח דיבור פיו של הצדיק לגזור שיהיה רצון התורה כך וכך, כדכתיב (איוב כב כח) 'ותגזר אומר ויקם לך', צדיק גוזר והקב"ה מקיים (מו"ק טז:).

על כך אמר להם משה רבינו ע"ה, **לאמר זה הדבר אשר ציוה ה'**, כיצד יכול להיות שיאמר האדם ויפסוק **זה הדבר אשר ציווה ה'**, שיגזור שיהיה כך ציווי ה', מהיכן למדנו כדבר הזה וכיצד יש כח עצום כזה לצדיק. דבר זה נלמד מאיש ידור נדר, מדיני נדרים שאדם יכול במאמר פיו לעשות איסור תורה אף מדברים המותרים, וממנו נלמד שבכח הצדיק לגזור גזירה בעולם שתיעשה כדברי תורה ותפעל פעולתה בבריאה.

נביאים מתנבאים בסגנון אחד, ודרשו כח דיבור הצדיק באופנים שונים מפסוק זה. ראה נועם אלימלך (ד"ה איש): ונחזור לביאור הכתוב 'לא יחל דברו', פירש רש"י ז"ל לא יעשה דבריו חולין. יש לומר הפירוש לפי דרכנו, שהצדיק הזה צריך לראות שלא יהא דבריו חולין כלל וכלל כי אם קדושה ודביקות, אבל אחרים מוחלין לו, רצה לומר אבל אחרים הבאים אליו בדבר הצטרכותם לפעול להם דברי גשמיות, הוא מוכרח לדבר עמהם בדברי חולין הגשמיים האלו לפעול להם כל צרכם. 'ככל היוצא מפיו יעשה', פירוש, ככל אשר יצא מפיו הצדיק כן יעשה ה' אלקים כמו שאמרו 'הצדיק גוזר והקב"ה מקיים'.

מאיתנו להבין כי הכל לטובה ולהתחזק בתפילה על גלות השכינה הנמצאת אתנו בגלות, ובעזרת ה' נזכה וניוושע. **ומספר מגילת סתרים למרן בעל הערבי נחל ע"ה** (תהלים עג טז-יז) יפה נדרשנו, שהביא דברי הזוהר הקדוש (תולדות קמו): שכל הצרות שעוברים על ישראל בגלות הם מחמת הדמעות שהוריד עשיו על הברכות שהפסיד, וכמו שאמרו חז"ל (תנחומא קדושים טו) שלש דמעות הזיל עשו הרשע אחד מעינו של ימין ואחד מעינו של שמאל והשלישית נקשרה בעינו ולא ירדה. ודמעות אלו הם שהורידו לישראל להשתעבד תחתיו עד שישבו ישראל לקדוש ברוך הוא בבכייה ובדמעות, כמו שכתוב (ירמיה לא ח) 'בבכי יבואו', וכאשר יתרבו דמעות ישראל יותר מדמעותיו אז תבוא הגאולה.

אם כך, שואל הערבי נחל, הלא שפכנו בגלות דמעות בלי גבול ומידה, הכיצד לא ביטלו עד עתה את דמעותיו של אותו רשע. אך מכיון שהדמעות היו לצורך בקשות גשמיות, נמצא כי כל דמעה אינה מבטלת את דמעותיו של עשו דקיימא לן (חולין צח:): 'מין במינו אינו בטל', ממילא אף שיש רוב דמעות פי כמה וכמה מדמעותיו של עשיו, עדיין אינם מבטלים את דמעותיו כי זה מין במינו, זה על גשמיות וזה על גשמיות ולכן אינו בטל. כיצד יתכן אפוא לבטל את דמעותיו. רק כאשר ישפכו דמעות כים על רוחניות, על השכינה הקדושה המושפלת בגלות יחד עם בני ישראל, ונזעק ונשווע שיערה עלינו רוח ממרום להשיבנו כולנו בתשובה שלימה, שכן אינה יוצאת מגלותה כי אם כשישבו בני ישראל בתשובה, אז יתבטלו דמעותיו של עשיו ויבוא משיח צדקנו בקרוב.

אך כשהסתכלות והציפייה הם על גאולת השכינה, חלילה לנו מעצבות ולבושי שק ואפר, כי הרי כל עיקר גלות השכינה היא שמושפלת בגלותנו ואין איש שם ליבו, ואם רוצים אנו לשית ליבנו לצער השכינה, יש לנו תחילה להחדיר כי כל מה שקורה בעולם הוא מידו של הקב"ה בהשגחה פרטית ולטובה, וכך נשוב בתשובה שלימה ותיגאל השכינה, ואם עוד נוסיף ונבקש עליה בתחנונים ובדמעות אמת, יתבטלו דמעותיו של עשיו וניוושע בגאולת עולמים בקרוב, אמן ואמן.

עצמו בכוח הנשמה עד לשמי מרום, בבחינת 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה' (בראשית כח יב), וכל מחשבה דיבור ומעשה שפועל האדם בעבודת בוראו הרי הוא ממשיך קדושה לכל חלקי נשמתו בכל העולמות, ומתגבר כוח נשמתו בעליונים מחמת עבודתו בתחתונים.

טבע האדם מכסה על הקדושה שבו וע"י התורה מאירה נשמתו

אך מטבע בריאתו הוא גם מלא במידות פחותות ומגונות שיסודם בנפש הבהמית שבו, אם כן מה יעשה ויחיה עצמו בעולמות העליונים. על כך בא הכתוב באמרת אלוה צרופה ומלמדנו **כי כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר**, דהיינו נשמת האדם החצובה מעליונים אש להבת שלהבת, וכיון שמקורה מאש בחינת **אשר יבוא באש**, נמצא כי הדרך לזככה וללבנה להאירה באורה, היא כאשר **תעבירו באש וטהר** שכיון שמייגע מוחו ומחשבתו בדברי התורה כאש, מטהרת התורה אף את גופו שיחדל להסתיר אור הנשמה. וכדרך שאמרו בגמרא (חגיגה כז): אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר, תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן, קל וחומר מסלמנדרא, ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים, שכל גופן אש, דכתיב (ירמיה כג כט) 'הלוא כה דברי כאש נאום ה'", על אחת כמה וכמה..

ובכוח עסק התורה מזדככת הנפש ויכולים לתקן את מידות הנפש ולהשיבם למוטב, כי בכוח האש להפליט כל מיני זוהמה, וזוכה למצוא מטמוניות טובות בנפשו כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט יח) 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך', ובכך יבוא האדם למה שאמרו חז"ל (יומא פו). פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיה מט ג) 'ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר' הן בעולם הזה והן בהשפעתו בעליונים.

דמעות על גלות השכינה הם שיקרבו גאולתנו

ובאמת הנה זה עומד אחר כתלנו, וכל שנדרש

אמונה מביאה גאולה וישועה

אף כאשר הכל חשוך יש לנו לדעת כי בתוכו של המיצר נמצאת הישועה

כשיעקב אבינו ע"ה נצרך לרדת למצרים וחשש מאוד, אמר לו הקב"ה (בראשית מו ג-ד) 'אל תירא מרדה מצרימה וגו', אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך', ביאר המשך חכמה (שם), שהתשובה לחששו של יעקב היה שאני אהיה איתך ואף שנראה לעתים בעמקי הגלות שהאדם נשאר לבדו, דע לך כי כפי שבמעשה יוסף התברר פתאום שכל התהליך היה לטובה עצומה, שכן זו היא העצה שהצילה את יעקב ובניו מגווע ברעב, כך גם כאשר אינני נראה והמצב נואש, עומד אני מאחרי הדברים הקשים והכל ממני לטובה ולישועה.

וזה מה שאמר לו 'ויוסף ישית ידו על עיניך' המעשה עם יוסף הוא זה שממנו תוכל להסיק כי טוב לעצום העיניים מלחקור מהי הטובה ולשם מה, כי כמו שאצל יוסף הצדיק לא היה מי שיחשוב כי נסבב לטובה ומהי הטובה שתצמח ממנו, כך גם מוטב שלא נחקור רק נדע כי כל זה לטובה שבקרוב תתברר לך.

בדברי המשך חכמה נבין, שלפיכך מכסים את העינים בקריאת שמע, ללמד כי גם כשחשוך ולא רואים מאומה, מאמינים אנחנו כי 'ה' אלקינו ה' אחד', גם כשניכר החסדים שעל זה רומז שם הוי"ה שם הרחמים (זוהר וישלח קעג:), וגם כאשר נראה בעיני בשר כי 'אלקינו' הרומז למידת הדין (שם קעד.), בכל מצב 'ה' אחד' הכל בהשגחה עליונה מאבינו שבשמים הטוב ומטיב, וממילא גם בתוך הצער והנראה כרע ח"ו גם שם נמצא הטוב בעומק הדין. ועל השגה זו ביקש דוד מלך ישראל ע"ה

רמז נפלא מלמדנו המגיד מזאלאזיץ ע"ה תלמידו של המגיד רבי מיכל מזלאטשוב ע"ה בספרו ברית אברם (ד"ה), וכך אומר, ובני פלוא לשון מכוסה ומופלא, שאף כאשר מופלאים דרכי ה' והיא נפלאת מעינינו שלא רואים את החסדים הגלויים והחושך יכסה ארץ, עם זאת עלינו להאמין אליאב שהכל מאב הרחמן אבינו שבשמים הטוב ומטיב שמאתו לא תצא הרעות.

בהתגלות יוסף אל אחיו התברר למפרע כי זאת הייתה הדרך להצלה

ואף שלא רואים עדיין בעיני בשר מה טובה יש בהסתרות האלו, מכל מקום בקרוב נראה כי הכל היה לטובה. וכפי ששגור בפי העולם מאמר החפץ חיים ע"ה, שבני יעקב הרגישו שהכל חשוך להם, הם ירדו למצרים להביא אוכל לפי הטף, ועוברים מסע נורא, חושדים בהם כמרגלים, לוקחים את שמעון, ואחר כך את בנימין, ובעיניהם היו במצב הכי חשוך ונורא, אך ברגע שיוסף הצדיק אמר להם שתי מילים 'אני יוסף' התפוגגו כל הקשים שהיו מנת חלקם וכלא היו.

אומר החפץ חיים, כך יהיה בקרוב בגאולה השלימה, כאשר ישמע העולם את שתי המילים 'אני ה' יתורצו כל הקושיות והתמיהות על הנהגת העולם שהיו עד עתה לפלא בעינינו, ויתבררו ויתחווירו כל העניינים וראו כל בשר יחדיו כי יד ה' עשתה הכל לטובתנו. שיתגלה לנו בתוך המיצרים ובתוך הצרות והחושך כי העומד מאחרי הדברים הוא אבא שלנו, וכל כך נבין ונראה כמה היה זה לטובה, עד שלא נבין כיצד היה זה נראה כצרה.

כי יש הפרש בין בני יעקב בירידתם למצרים, יש מהם שבאו ברצונם לקבל גזירת מלך בלב שלם ויש מהם שהיו חוככים להתעכב מרדת לכור הברזל, וציינם הכתוב מי ומי ההולכים לפרוע שטר חוב הגלות מרצונם, ואמר 'בניו ובני בניו איתו' פירוש אלו לא הוצרך להביאם הוא אלא הם מעצמם באו, 'אתו' בדומה לו. ואחר כך סידר אותם שלא באו מרצונם עד שהוצרך יעקב להורידם בעל כרחם, שהם בנותיו ובנות בניו שבהם נאמר 'הביא איתו מצרימה', פירוש הוא הביאם, לא לרצונם באו.

משכך, כל עוד והבנים היו בחיים לא התחיל שיעבוד מצרים כמו שכתוב (שמות א ו) 'ימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא', ופירשו זאת במדרש (שמו"ר א ח), ללמדך שכל זמן שהיה אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שיעבדו המצרים בישראל. מבאר האור החיים הקדוש: אולי היה להם לתשלום קבלת גזירת מלך ברצון פקע מהם השיעבוד כי סמא דיסורי קבולי, וזאת כיון שקיבלו הייסורים באהבה לכן פקע מהם צער השיעבוד. מלבד יוכבד וסרח שהגם שהיו מיורדי מצרים לא המתינו להם מן השמים והתחיל השיעבוד בחייהן.

דבר גדול למדנו כאן, כי המקבל כל הבא עליו בשמחה, ביודעו כי הכל מדוד ושקול מהשמים לטובה, יזכה להתרפאות ולהיוושע מצרתו. וכבר נאמר משמו של הרה"ק מלכו"ץ ע"ה, בדברי המשנה (ברכות מ). 'ועל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא', האומר על כל הבא עליו, לא משנה מה, אפילו אם נראה לו כדינים, עם כל זה אומר 'שהכל נהיה בדברו', שהכל משמיים ואם כן וודאי שזה לטובה, 'יצא', כלומר ע"י זה יפטר מצרתו וייוושע.

(תהלים קיח ה) 'מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה', וכתב הרוקח (פירושי סידור התפילה מן המיצר) לבאר בקשתו, קראתי מן המיצר, ראה ה' את מיצרי וחלצני, 'ענני' ענה לי הקב"ה כי אני 'במרחב' וכלל לא במיצר, וכל המיצר הוא רק מה שנראה לי לעיניים אבל באמת הנני 'במרחב'.

כשמשכיל להבין שהכל טוב עבורו מהפך הדין לרחמים גלויים

כך ממשיך דוד ע"ה ומודה לה' (שם פסוק כא) 'אודך ה' כי עניתני ותהי לי לישועה', והקשה בבאר מים חיים (ויגש מו א), היה לו לומר 'הושעתני', מה פשר המילים 'ותהי לי לישועה'. ועוד הקשה, מה שייך להודות 'כי עניתני'. וביאר, כי דוד המלך הבין כי גם העינוי עצמו הוא טובה גמורה ולכן מודה עליו, וממשיך מפני מה אני מודה על העינוי כי העינוי עצמו הוא הישועה, וזהו שאומר 'ותהי לי לישועה' העינוי עצמו היה לי לישועה.

ומבאר, כי פעמים שהקב"ה משפיע הטובה לאדם באופן בו נראה לעיניים כי רעה הוא, ובהמשך הזמן יתוודע בסגולת המברך על הרעה ומוסיף עוד אמרים בסגולת המברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד.), שבזה מהפך הדין לרחמים וזוכה שאכן יתהפך ויראה בעינוי הטובה, וזה לשון קדשו: ובזה צדיקים מהפכין מידת הדין למידת הרחמים, כי הם אומרים בנפשם אשר מידת הדין הזה מידת הרחמים הוא ולא דין, כי כל היסורין - טובות וחסדי האל המה. ועל ידי זה הקדוש ברוך הוא מהפך להם מידת הדין לרחמים והקללה לברכה שמיסורין האלה נעשה טובה גמורה להם.

כשמקבל בשמחה זוכה להיוושע מצרתו

וכן כתב האור החיים הקדוש ע"ה,

יצא לאור ע"י מכון אור לישורים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישורים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר

ד. בגמרא (ברכות סב.) אמרו: קבלה דיסורי, שתיקווא ומבעי רחמי. וברש"י שם: 'קבלה' מסורת ומנהג שקבלנו מרבותינו, 'דיסורי', 'שתיקווא', שלא יבעט ביסורין הבאים עליו.

וימסרו למסור ולהודיע את הצדיקים

הצדקה שאספו עבורם היו רגילים לתת לסוחרים כדי שהכסף יניב ויעשה פירות.

שני הגיסים קבלו על עצמם להוציא את הסוחר מן המיצר ולהעמידו על רגליו. הם הבינו שבכדי שהסוחר יוכל להשתקם עליו לקבל סכום כסף מסוים, וכך יוכל להמשיך לקנות סחורה ולמכור, ולצאת בזהירות מבאר השחת אליו נפל. החליטו הגיסים לצאת במגבית אצל הנגידים והעשירים ולבקש מהם לתת כתף תומכת לסוחר האומלל.

כמקובל במקרים שכאלה הכינו הגיסים רשימה מסודרת של אנשים אליהם ניתן לפנות ולבקש את עזרתם. לצד כל שם ושם כתבו הגיסים את הסכום שנראה להם כי יסכים לתרום. בסך הכל היה להם רשימה של עשרה אנשים מעשירי העיר, כשלדעתם כל אחד מהם יתרום אלף רובלים וכך יהיה בידם עשרת אלפים כדי לתת לסוחר. הם ידעו היטב כי לא תמיד הציפיות מוכיחות את עצמם, והסוחרים לא ממהרים לתת את הסכום שהוחלט עבורם, אבל זו הייתה ההשתדלות שעשו.

רבי לייביש פוזנר קיבל עליו את המשימה להסתובב אצל הסוחרים, והוא בחר תחילה לכולם לעלות אל רבי שלמה סירקיס. הכרותו עם רבי שלמה בתחומי הצדקה הייתה מוגבלת, הוא אכן הכירו כאדם תלמיד חכם וירא שמים, אך הוא לא ידע את הליכותיו וסדריו בענייני חלוקת הצדקה שלו. רבי לייביש נכנס לטרקלינו המפואר של רבי שלמה, והחל להסביר לו בהרחבה רבה את המשמעות הקשה של פשיטת רגל, הן כלפי הסוחר עצמו והן כלפי כל אלו

בעיר הפולנית הנודעה ז'עגיראז' התגוררו שני גיסים, תלמידי חכמים וחסידים מופלגים, רבי נטע היינסדורף ורבי לייביש פוזנר. שניהם היו מנכבדי חסידי גור והיו עמודי התווך של בית החסידים הגוראי שהיה הגדול והנכבד בבתי החסידים של ז'עגיראז'. בימיהם עוד היו חיים מהאריות של חסידות גור ששאבו את תורתם וחסידותם מבית המדרש המופלא והסוער של הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א, והם היו קובעים את משנת לימודם בבית החסידים, דבר יום ביומו.

רבי נטע היינסדורף שהיה למזן חריף ובעל מוח, היה יושב יום יום במשך שעות ארוכות בבית החסידים ועוסק בתורה בהתלהבות, כשהוא מעוטף בטליתו ועטור בתפיליו. עם זאת היה רבי נטע מעורב בענייני ציבור, ועושה הרבה למען הנצרכים. רבי לייבוש היה צעיר ממנו לימים, הוא היה חסיד גור בעל עזות דקדושה נמרץ ונלהב. שני גיסים אלו, שהיו חרשתנים גדולים, הכירו בעירם את הסוחר הצעיר רבי שלמה סירקיס, שמלבד היותו סוחר ממולח ואיש מצליח אף היה תלמיד חכם מובהק, מלא וגדוש בתורה ובעבודה.

ביום מהימים פשטה השמועה בבית החסידים בז'עגיראז' שחרשתן אחד, אף הוא מחסידי גור, נקלע לקשיים כספיים גדולים ועומד הוא לפשוט את הרגל. המשמעות של פשיטת רגל שכזאת הייתה איומה. מלבד הטרגדיה האישית של אותו סוחר, הייתה זו טרגדיה כפולה ומשולשת לכל אותם אנשים שהפקידו את כספם אצלו, כגון אברכים צעירים שנתנו בידו את הנדוניה שקיבלו לחתונתם, ובפרט אלמנות ויתומים שאת כספי

שמשלשה מהם לא תקבל אפילו פרוטה אחת, אם בשל שאין להם ואם בשל שאין הם מסוגלים לתת, ידעתי שיחסרו לך שלשת אלפים רובל, שהרי היה בדעתך לקבל מכל אחד מהם אלף רובל, לפיכך השלמתי אני את הסכום, ומלבד האלף רובל שאותם ביקשת ממני הוספתי ונתתי לך גם את חלקם של אלו.

יצא רבי לייביש מביתו של רבי שלמה ומיהר אל גיסו לספר לו את דבר הפלא:

אברך שטרם מלאו לו עשרים וחמש שנה, אינו מכיר את הסוחר שהתמוטט, והנה הוא מוציא מכספו ללא אומר ודברים סכום מופרז של ארבעת אלפים רובל, כשכלל לא התבקש לעשות זאת. ואברך זה מהלך בצידי דרכים ואיש אינו יודע את גדולתו. החליטו שני הגיסים גם יחד שדבר זה ראוי לספר לרבם הגדול הרה"ק השפת אמת. הלוא דבר פלא והפלא הוא, וראוי שצדיק הדור יידע מכך.

עשו שני הגיסים נסיעה מיוחדת לעיירה גורא קאלאווריה, לבית מדרשו של הרה"ק השפת אמת. נכנסו אל הרבי וספרו באזניו את סיפורו המופלא של רבי שלמה סירקיס.

שמע השפת אמת את סיפורם של חסידיו, וכדרכו הגיב במלים קצרות: יהי חלקי עמו! רבי נטע שמע ושתק ואילו רבי לייבוש העז ושאל את הרבי: האם להביא אותו לגור? והרבי עונה במהירות: לאו דווקא, אבל ראוי שתחקרו אודותיו כיצד נוהג רבי שלמה זה בחיי היום יום שלו.

מששבו שני הגיסים לז'עגיראז' לא חסכו כל מאמץ כדי לתהות על קנקנו של רבי שלמה, ובכל נסיעה שלהם לגור חזרו והזכירו את שמו של רבי שלמה והוסיפו שהם כבר מכירים אותו

שהשקיעו אצלו את כספם, ולכן הבקשה ממנו שיואיל לתת לסוחר זה סכום של אלף רובל.

הפתעתו של רבי לייביש הפסיק אותו רבי שלמה מיד בתחילת דבריו. הוא חתך את דבריו בחדות ואמר לו: בבקשה, הראה לי את הרשימה שבידך, את הרשימה של הסוחרים מהם אתה מתעתד לקבל את הצדקה ואת הסכומים שנקבת שם עבור כל אחד ואחד.

חשכו עיניו של רבי לייביש: בקשה מוזרה היא זו, מדוע מבקש רבי שלמה את הרשימה, האם הוא מבקש לתת לי עצות אל מי עלי לפנות ואל מי לא לפנות, שמא רוצה הוא להתערב בסכומים שנקבעו שם. מחשבות שונות רצו במוחו של רבי לייביש אך הוא לא הסגירם כלפי חוץ. בשתיקה רועמת הגיש את הרשימה לידיו של רבי שלמה וראה אותו מביט בריכוז רב ברשימה.

עם תום עיונו ברשימה, קם רבי שלמה בחדות ופנה אל עבר הכספת הגדולה שעמדה בפינת החדר. הוא שלף מפתח רב ממדים ונעץ בכספת, סובב לכאן ולכאן כמה פעמים, ושולף מתוכה ארבע חבילות שבכל אחת יש אלף רובל, ומושיט אותם בשתיקה לרבי לייביש, כאילו מדובר כאן בדבר המובן מאליו.

ראה רבי שלמה את רבי לייביש מופתע מהנהגה זו שטרם ראה או שמע כדוגמתו. יודע היה רבי שלמה היטב כי רגילים הם עסקני הצדקה להתקל בסירובים ובאכזבות, לבקש סכום מסוים ולקבל ממנו מחצה שלישי או רביע, והנה כאן הוא קיבל פי ארבע מהמבוקש: לא אלף רובל אלא ארבע אלף רובל!

פתח איפוא רבי שלמה והסביר לו: בדקתי היטב מי אכן יתרום לך מרשימה זו שבידך, והיות ומכיר אני את האנשים שברשימה ויודע

המשיך האוהב ישראל ותירץ: היה זה אצל משה רבינו שאמר לבני ישראל: 'החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין, ופירש רש"י: אנשים - צדיקים, וכן (שמות יז ט) 'בחר לנו אנשים', וכן (דברים א טו) 'אנשים חכמים וידועים. אלא שבשעה שמשה רבינו ביקש את הצדיקים, הרי שכל אחד מהצדיקים הצטנע ולא ראה את עצמו כצדיק, וכל הצדיקים הסתתרו לבל ישלחו אותם למלחמה, שחשבו בנפשם שהם אינם זכאים וראויים לכך. ובזו השעה הוצרכו לבוא לידי מסירות והלשנות, שבאו לומר למשה רבינו: דע לך שאדם זה הוא צדיק אלא שהוא נחבא אל הכלים! וכך כל אחד ראה את מעלת חברו וחסרון עצמו, ובזה האופן היה למשה רבינו אנשים צדיקים בכדי לקחתם לצבא, ולכן אמר הכתוב כאן 'וימסרו', שזהו מלשון מסירה, כאדם המלשין על חברו הנקרא מסור.

סיים הרה"ק מאפטא ואמר: הנה התורה הקדושה היא נצחית היא וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, על כן דרוש אדרוש את ענין זה גם על ימות המשיח, שכך גם יהיה לעתיד לבא בקץ הימין, כאשר ימלך משיח צדקנו ואמת מארץ תצמח ולא יתהלל המתהלל לומר אני ואפסי עוד, וגם כל הצדיקים וקדושים אשר בארץ יהיו בעיניהם כאפס וכאין ובענוותנותם הגדולה ידמו בנפשם כי ערומים הם ממצוות וממעשים טובים ויחביאו עצמם ויבואו בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעים מפחד ה' ומהדר גאונו ולא יחפצו ללכת לקראת משיח צדקינו, כי לא יזכו בעיניהם.

עד שישלח ה' דברו בפי הצדיקים וכל צדיק יגלה את מסתורי חברו ויעיד שהוא צדיק וישר ואת הקדוש יקריב אל אל מלך המשיח, ואם יסתר איש במסתרים משם יקחו ויוציאו אותו על פי דברי צדיק חברו, וכך יילכו הצדיקים

מקרוב ויודעים את תכונות רוחו ואת יראת השמים העמוקה שלו.

לאחר כשנה מסיפור המעשה, אמר הרבי מגור: הביאו אותו אלי! ואכן משנכנס רבי שלמה אל הרבי וראה את מראה פניו הקורנות הוא ידע כי זהו רבו. השפת אמת עצמו לא החליף אתו אלא מילים מעטות, אבל רבי שלמה כבר נכבש כולו והיה לחסיד של השפת אמת בלב ובנפש.

גדולה הייתה האהבה ששררה בין הצדיק הנסתר הרה"ק רבי דוד מקריפטש זע"א לבין הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א, בעל 'אוהב ישראל'. היה זה בפרשת מטות כשהאוהב ישראל הגיע לבקר בהיכלו של הרה"ק מקריפטש, ובהיותם מסובים יחד בסעודה פתח הרה"ק מאפטא את פיו בחכמה לפרש את דברי הפסוק בפרשת השבוע (במדבר לא ה): 'וימסרו מאפלי ישראל אלה למטה שנים עשר אלה חלוצי צבא, ולכאורה, מהו לשון זה של 'וימסרו', שהוא לשון מסירה, שמשמעותו שהי זה בעל כרחם, ולכאורה היה צריך לומר 'וישלחו מאפלי ישראל'.

ותירץ ה'אוהב ישראל', בהקדם שאלה נוספת: ידועים דברי הגמרא חולין (קט): שילתא, אשת רב נחמן, אמרה לבעלה: 'כל מלתא דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה, והביאה לו שם כמה דוגמאות לכך, דם נאסר ואילו כבד שהוא כולו דם מותר, 'דבר אחר' אסור ואילו מוחא דשיבוטא שטעמו דומה מותר, וכן הלאה. והנה יש לדעת בהתאם לכלל זה: הלא איסור המסירה וההלשנה הוא איסור חמור מאוד דאסר לן רחמנא, וראוי לדעת היכן התיר לן כוותיה, ובאיזה אופן הותרה המסירה.

אלקיניו זה קוינו, היינו, שיאמר להשי"ת הנה אלקיניו דע כי זה ההולך לקראתינו היה צדיק בדורותינו, וכשהיינו בסכנה קוינו לו בזכותו ויושיענו.

מנהגו של הרה"ק של רבי אהרן מבעלזא זיע"א היה שלאחר בדיקת חמץ, במהלך שעות הלילה, היה עושה גם מכירת חמץ, ובדרך כלל היה זה אצל הרה"ג ר' יונה הוכמן זצ"ל, רבו של בית הכנסת הנוודע 'יבנה' שבלב תל אביב. הרב הוכמן היה נמנה על חסידי קמאי דטשערנאביל והיה מגיע מידי שנה לביתו הקדוש של הרבי מבעלזא במיוחד כדי שיעשה אצלו מכירת חמץ. מעמד זה של המכירה היה מתקיים בחדרו נאוה קודש ללא נוכחות הקהל, כי אם המקורבים והגבאים. לאחר מכירת החמץ, היה הרבי מבעלזא שח מילים אחדות עם הרב הוכמן בשיחת חולין של תלמידי חכמים הצריכה לימוד. בין הדברים היה הרב הוכמן אומר מידי שנה איזה דבר תורה. והנה פעם אחת אמר הרב הוכמן איזה דבר תורה אל מול פני הקודש, והעניין נסוב אודות תוכחה על חטאים של בני ישראל ח"ו.

תיכף ומיד המתיק הרה"ק מבעלזא את הדברים, בהיותו דורש טוב לעמו ומבקש תמיד ללמד עליהם זכות ומישור, ונענה על אתר כלפיו בדברי מליצה ובהמשכת חסדים ורחמים על ישראל קדושים, ונענה ואמר לו את מאמרו של האוהב ישראל, שכל אחד מסר את חבריו וסיפר עליו שהוא צדיק וחסיד, וכל אחד ואחד הראה באצבעו איש על רעהו: ער איז א צדיק! דער איז א צדיק! [-הנה זה הוא צדיק], וכך נחה דעת סניגורם של ישראל.

לקראת משיח צדקיניו, וגם על זה שייך לומר לשון 'וימסרו', שצדיק אחד ימסור את חבריו בעל כרחו ויודיע שהוא צדיק ורק כך יכירו וידעו את האנשים השרידים אשר ה' קורא. וסיים האוהב ישראל בלשונו הקדוש: ואף אנחנו נמסור את חברנו הרה"ק רבי דוד מקריפטש ונגלה את צדקתו למלך המשיח.

את הסיפור הביא נכדו של הרה"ק מקריפטש בהקדמת ספרו 'ויקונן דוד' והוסיף בשולי הגליון שעם דבריו הנעימים של האוהב ישראל יש לפרש בדבר נאה ומתקבל את דברי הגמרא בסוף מסכת תענית (לא): אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר: עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר 'ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'.

וכבר העירו המפרשים במאמר זה, מה ענינו של המחול ההוא ולאיזה כוונה יהיה. גם יש לדעת לאיזה צורך כל אחד ואחד מראה באצבעו, והלא בהבטה אחת יכיר כל אחד ואחד את כבודו ית"ש.

ולפי דברי האוהב ישראל יש לרמז כאן שענין עשיית המחול הוא לא כדי להראות את כבודו המלא עולם ית"ש אלא לגלות על פני תבל מי הם הצדיקים, ומה שכל אחד ואחד מראה באצבעו, הנה לא על השי"ת הם מראים אלא שהם מראים באצבע צדיק אחד על חבריו להשי"ת, שכן הצדיקים יהיו במחבואם ולא יגלו מסתורם כי המה צדיקים ומי יגלה זה, ועל כך עתיד הקב"ה לעשות להם מחול וצדיק אחד יודע מחבירו ויראה עליו באצבעו ויאמר הנה